

שכל

הנדון

הבולאי

גליון מס' 123 | שבת תשפ"ב | ינואר 2022 | המחיר: 30 ש"ח

English

התאחדות בולאי ישראל | Israel Philatelic Federation

English

שם לא ליק

אנדר

יחיד קטן

המח

יחיד לאסטר

יחיד לאסטר

קטלוג

קטלוג

גיל

חיפוש בקטלוג

חיפוש לפי

קטלוג כחול קטלוג

שנה בחירת שנה

שנה בחירת שנה

חיפוש לפי

למכירה

Volx - Official Postage Services Postal Administrations Of British Mandate, Mandate Ha'am and Israel By Zvi Aloni

אירועים וחדשות

שינויים בקבלת קהל	לירעה	קטלוג
האתר החדש - כמה נקודות חשובות	לירעה	קטלוג
היריד הבולאי החדש - עדכון	לירעה	קטלוג

קוראים יקרים,

אחרי שנתיים של קורונה ואחרי דילוג על שנה, שמחנו מאוד להיפגש עם כולם בכנס יום הבולאות ה־34 שנערך ב־30 בנובמבר האחרון במלון רנסנס בתל אביב. הכנס היה הפגנת שרירים נוספת של הבולאים בישראל שהתכנסו למרות המצב ולמרות המגבלות והראו את כוחה של קהילה ואת חשיבותו של המפגש ושל החיבור. הכנס, שניכר בו הרצון והצורך של הבולאים לשוב ולהיפגש, נערך לפי המתכונת המקובלת וכלל פתיחה חגיגית ובה נאמרו דברי פתיחה וברכות, הוענקו פרסי הבולאות השנתיים ונסקרו מצבה של הבולאות אחרי שנתיים של סגרים וריחוק חברתי ולאחר מכן כלל גם חלק עיוני שבו ניתנו ארבע הרצאות מרתקות. סיכום הכנס מובא בהרחבה בגיליון זה, לרבות עיקר הדברים שנאמרו בשתי הרצאות מתוך הארבע שניתנו בכנס. סיכום שתי ההרצאות הנוספות יובא בגיליון הבא של "שבל". זוהי הזדמנות מצוינת לשלוח תודות וברכות למארגני הכנס שעשו ימים כלילות למען הצלחתו ולהודות גם לבולאים שהגיעו מקרוב ומרחוק ותרמו מאוד להצלחתו של הכנס.

אחת הבשורות המשמחות שעלו בכנס ושנאנחנו שמחים לחגוג בימים אלה את השלמתה ומימושה, אחרי זמן רב של המתנה, היא עליית לאוויר של אתר האינטרנט המחודש של התאחדות בולאי ישראל, שצילום של העמוד הראשי שלו מופיע על שער גיליון זה. האתר, שנותר באותה כתובת <http://israelphilately.org.il> – מיועד להיות אמצעי יעיל יותר מבבער לא רק לקבל מידע על פעילויות ההתאחדות, אלא להשתלב בחזון ההתאחדות החדש, שלפיו ההתאחדות תהיה לא רק מתאמת ומוציאה לפועל של אירועים אלא גם מרכז לשימור ידע והנגשה שלו לציבור הבולאים. אתר האינטרנט החדש כולל את כל חלקיו של אתר האינטרנט הוותיק אך מתוכנן לכלול בהמשך חלקים חדשים שיעניקו ערך מוסף גדול לבולאים ולתחום הבולאות ונשמח אם קהילת הבולאים כולה תיקח חלק בהרחבתו ובתרומת חומרים חדשים שיעשירו אותו ואת הקהילה כולה.

לאחר סיכום כנס יום הבולאות, חלקו המרכזי של הגיליון הנוכחי מחזיק שלושה מאמרים מעניינים: הראשון הוא מאמרו של יהודה קליינר על מכתבים שנשלחו בעידן שקדם להכנסת הבולים כאמצעי לתשלום עבור שליחת דואר. המאמר המרתק, המבוסס על אוספו הייחודי של קליינר, מתחקה אחר שיטות השליחה השונות של דברי דואר בימי הביניים ובעת החדשה המוקדמת ועומד הן על הדרכים השונות להובלת הדואר ועל התשלום עבורן אך גם על הדרכים להבטיח שהדואר יימסר ליעדו ושהדבר יעשה בזמן המובטח. המאמר השני, הוא חלקו השני של המאמר שכתב יעקב כהן ושפורסם בגיליון הקודם של "שבל", בספטמבר האחרון ושעסק בנתיבי הדואר היבשתיים דרך המדבר הסורי־עיראקי. אם המאמר הקודם התרכז בשליחת מכתבים מארצות המזרח מערבה, המאמר הנוכחי עושה את הדרך ההפוכה ומתאר את מסלולי שינוע הדואר בנתיבי המדבר לכיוון מזרח. המאמר האחרון בגיליון, שכתב שמואל קלימובסקי, עוסק בתחום ייחודי ומעניין של הבולאות – סדרות כוללניות (Omnibus issues) שבהן מדינות, ישויות ומושבות שונות בדרך כלל במסגרת חבר עמים של מעצמה קולוניאלית לשעבר, הנפיקו בולי זיכרון בנושא משותף ובמקרים רבים גם בעיצוב משותף. הדוגמאות שמביא קלימובסקי מתוך האוסף שלו, של סדרות כוללניות מחבר העמים הבריטי, מרתקות ומאירות עיניים.

כרגיל, אנחנו מקווים שתמצאו עניין בגיליון שבין ידיכם ומזמינים אתכם לשלוח לנו מאמרים חדשים או מאמרי תגובה לפרסום בגיליונות הבאים לכתובותינו המצוינות לעיל. אנחנו מקווים גם שכינסו מחדש של יום הבולאות יהיה סימן לחזרה מלאה ומהירה לשגרה, חרף ההתפרצות המחודשת של וריאנט האומיקרון של הנגיף בשבועות האחרונים, ושנזכה כולנו לחזור למהלכם הרגיל של החיים. נצל את ההזדמנות הזאת גם לאחל לכולכם שתהיה לכם ולמשפחותיכם שנה מוצלחת.

עידן בריר, עורך "שבל"
idanbarir@gmail.com

שבֿל
הבולאים
בישראל

בהוצאת התאחדות בולאי ישראל

גליון מס' 123

שבט תשפ"ב – ינואר 2022

מחיר: 30 ש"ח מנוי שנתי: 100 ש"ח

מען המערכת לפניות ולמנויים: ת.ד. 3301, ת"א 6103201

טל: 03-6295547 • פקס: 03-5259716

Email: lilachgilad@netvision.net.il • www.israelphilately.org.il

עורך: עידן בריר

עיצוב גרפי: א. אורן הפקות דפוס

הפקה: א. אורן הפקות דפוס, שדרות רוטשילד 109, ת"א

תוכן העניינים

דבר העורך. 2

כנס יום הבולאות ה־34

כנס יום הבולאות ה־34 / כתב וצילם:

עידן בריר. 3

היסטוריה של הדואר

כיצד נשלחו מכתבים לפני המצאת הבול

הראשון (חלק א') / יהודה קליינר. 8

דואר יבשתי דרך המדבר הסורי־עיראקי

בתקופת המנדט הבריטי / יעקב כהן. 14

סדרות כוללניות / שמואל קלימובסקי. 20

תגובה

הערות והארות על הקטלוג החדש "מוריה"

בעריכתו של יריב האפט /

קלמן בראילן. 19

פעילות בולאית מעבר לים

ישראל השתתפה בתערוכה האירופית

באתונה / לס גלסמן. 25

בולאות בעולם

בולי שווייץ לא כל כך שוויוניים /

עידן בריר. 27

עדכון קטלוג בולי ישראל. 28

חותמות דואר ישראל. 30

כנס יום הבולאות ה־34

כתב וצילם: עידן בריר

טקס הענקת פרס בולאי השנה למוטי לייפר. מימין לשמאל: עו"ד אלי ובר, נשיא התאחדות בולאי ישראל; יגאל נתנאל, מנכ"ל בפועל של התאחדות; מוטי לייפר; יורם לוביאניקר, חבר נשיאות התאחדות.

הבולאי החדש היחיד שהוקם בשנים האחרונות, זכה להצלחה רבה. המועדון גדול בהרבה ממועדונים דומים בערים שדומות בגודלן לכפר סבא והוא דומה בגודלו למועדונים הפועלים בשלוש הערים הגדולות. הצלחת המועדון נשענת במידה רבה על הניהול של לייפר שיוצר במקום אווירה משפחתית ומזמינה. המועדון מצטיין בכך

המעצב פיני חמו (משמאל) מקבל את פרס הבול היפה לשנת 2020 מידי מנהל השירות הבולאי אלחנן שפירא ומנהלת תחום עיצוב והנפקת בולים בשירות הבולאי חנה כהן.

כנס יום הבולאות ה־34 נערך השנה אחרי שבשנת 2020 נכפתה עלינו הפסקה בשל מגפת הקורונה. הכנס נערך במלון "רנסנס" בתל אביב בתאריך 30.11.2021 בתוך אחת מהפוגות המגפה וזולת מגבלות קלות כאלה ואחרות והמסכות שכיסו את פני המשתתפים, הכנס הרגיש כבכל שנה אחרת. בולאים מכל הארץ התאספו ופגשו זה את זה אחרי תקופה ארוכה שבה לא התראו ובחלק מהמקרים אף מיעטו לצאת מן הבית ולצד המפגש האישי החשוב כל כך, זכו לשמוע מספר הרצאות מרתקות בנושאים בולאיים שונים ומגוונים ולהשתתף בחגיגה הבולאית השנתית שחסרונה בשנה החולפת הורגש על-ידי כולם.

אחרי ברכות הפתיחה של **מוטי קרמנר**, חבר נשיאות ההתאחדות והמנחה הקבוע של כנסי יום הבולאות, עלה ראשון הדוברים בכנס, נשיא ההתאחדות, **עו"ד אלי ובר**, שפתח בדברים כלליים על הבולאות הישראלית ועל הישגיה בשנים האחרונות, לרבות בשנתיים הקשות האחרונות, תחת צל הקורונה. הוא ציין כי למרות הדיבורים על ירידה בעניין בבולאות, חברי האגודה משתתפים בתערוכות החשובות ביותר בעולם כמציגים וכשופטים וההתאחדות זוכה להערכה רבה שאולי לא היה לה דומה בעבר. מצד שני, קשה להתעלם מהקשיים שעמם מתמודד עולם הבולאות, שעיקרם קשיים במימון הפעילויות וירידה במעורבות של בעלי-הון פרטיים במימון. ובר ציין שבשנה האחרונה התקיימו בארץ שתי תערוכות וירטואליות מוצלחות מאוד, אחת לאומית והשנייה בינלאומית שהביאו כבוד רב לבולאות הישראלית ולהתאחדות.

שני עלה לדבר **אלחנן שפירא**, מנהל השירות הבולאי בדואר ישראל, ופתח בברכות למשתתפי כנס יום הבולאות שהתכנסו חרף התמשכותה של המגפה. שפירא ציין כי למרות הקשיים שהציבה בשנתיים האחרונות הקורונה ולמרות קשיים שונים בהדפסת הבולים ובהגעתם לישראל, גם במהלך השנתיים האחרונות לא היו איחורים ועיכובים בהנפקות וגם בשנתיים האלה המשיך השירות הבולאי בשגרת העבודה וברצף ההנפקות. שפירא הודה בדבריו לעובדי השירות הבולאי העומדים לקראת פרישה – אבי פרייזלר וחנה כהן, מנהלת תחום עיצוב והנפקת בולים בשירות הבולאי.

טקס הענקת פרסי הבולאות וחשיפת בול יום הבולאות 2021

כבר בתחילת האירוע התקיים הטקס השנתי של הענקת פרסי הבולאות. ראשון למקבלי הפרסים היה **מוטי לייפר** שזכה בפרס **בולאי השנה מטעם ההתאחדות**. את הפרס העניקו ללייפר חברי נשיאות ההתאחדות עו"ד אלי ובר, יגאל נתנאל ויורם לוביאניקר. לייפר זכה בפרס לאחר שהקים לפני כשש שנים את המועדון הבולאי של כפר סבא ומאז מנהל אותו בהצלחה רבה. המועדון, שהוא המועדון

יו"ר התאחדות סוחרים הבולים בישראל, יריב האפט (מימין) מעניק את מגן ההוקרה מטעם ההתאחדות לאבי פרייזלר (משמאל) מהשירות הבולאי.

אלחנן שפירא: תוכנית ההנפקות לשנת 2022

לאחר חלק הברכות בתחילת היום, נפתח החלק הבולאי. ראשון בחלק זה היה ראש השירות הבולאי, **אלחנן שפירא**, שהציג את תוכנית ההנפקות לשנת 2022:

פברואר 2022

- 100 שנה להתאחדות האיכרים בישראל
- 120 שנה למרכז הרפואי שערי צדק בירושלים
- 100 שנה לעיר גבעתיים
- סדרת משפחת הצברים
- הנפקה משותפת ישראל-גיברלטר
- סדרת תוויות בנושא בעלי חיים בסביבה עירונית
- אפריל 2022
- יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל
- אמנות בשואה
- מעמד הר סיני
- 100 שנה לעיר רעננה
- תוויות בנושא בעלי חיים בסביבה עירונית: מניפית מצויה, דוכיפת

יוני 2022

- המכביה ה־21
- גיליון אתרי צלילה בישראל
- הקהילה הגאה בישראל
- נוצרים למען ישראל
- תוויות בנושא בעלי חיים בסביבה עירונית: קורמורן גמדי, כרוון מצוי

ספטמבר 2022

- מועדי ישראל התשפ"ג
- גיליון אמנות הקיר
- כתובת בית דוד (תל דן)
- הנפקה משותפת ישראל-מקסיקו
- תוויות בנושא בעלי חיים בסביבה עירונית: קיפוד חולות, סיס החומות

שהוא המועדון היחיד השומר על שגרה של קיום הרצאות בולאיות. ליפיר גם פעיל מאוד בהפצת הבולאות בקרב הקהל הרחב ובפרט בקרב בני נוער וזאת באמצעות כתיבת מאמרים וקיום הרצאות, שאותן לא הפסיק גם בתקופת הקורונה והמעבר לזום.

הפרס הבא שהוענק היה פרס השירות הבולאי למעצב הבול היפה של השנה. הפרס השנה ניתן למעצב פניי חמו, שיחד עם טוביה קורץ עיצב את גיליון "כחלאים" בסדרת "ציפורים בישראל", מהנפקת מארס 2019.

שיאו הסמלי של הכנס הגיע עם חשיפתו של בול יום הבולאות השנתי על-ידי אלחנן שפירא ועו"ד אליהו ובר והענקת עותק ממוסגר של גיליון המזכרת על ידי ראש השירות הבולאי להתאחדות בולאי ישראל.

חשיפת בול יום הבולאות 2021 על-ידי אלחנן שפירא, מנהל השירות הבולאי (מימין) ועו"ד אלי ובר, נשיא התאחדות בולאי ישראל (משמאל).

בול "בהוקרה ללוחמים במגפת הקורונה" שהונפק לרגל יום הבולאות השנתי 2021.

הפרס האחרון שהוענק בכנס היה פרס התאחדות סוחרים הבולים לאבי פרייזלר מהשירות הבולאי על הסיוע שהעניק לסוחרים הבולים בפעילותם המסחרית במהלך 13 שנות עבודתו בשירות הבולאי ועל תרומתו לתחום הבולאות בכלל בפעילותו הייצוגית ובסיועו להנפקת הבולים.

יורם לוביאניקר בסקירתו את מצב הבולאות בישראל בכנס יום הבולאות.

איחוד האמירויות וארצות הברית. התערוכה אורגנה על ידי ישראל, מחצית מנושאי התערוכה היו צריכים להיות קשורים למזרח התיכון, צוות השיפוט היה עם נציגות שווה לשלוש המדינות. לתערוכה זו יהיה המשך, בתערוכת בולים קרובה באמירויות ואולי גם בתערוכה וירטואלית עתידית. למעלה מ-30,000 איש ביקרו באתר התערוכה.

לוביאניקר סקר את ההשתתפות הישראלית בתערוכות השונות הצפויות ברחבי העולם במהלך השנתיים הקרובות. בהמשך, הזכיר גם מספר ספרים חדשים שראו אור או מתוכננים לצאת לאור בתקופה הקרובה – ספר של צבי אלוני ויוסי חכמי על הדואר העות'מאני בארץ ישראל; אלון כהן – דואר אקספרס בישראל; אלון כהן – דואר רשמי בישראל; גנדי ברמן – הדואר הישראלי בסיני 1967-1982.

לוביאניקר סיפר גם על עלייתו הצפויה לאוויר של אתר האינטרנט החדש של ההתאחדות (שעלה לאוויר ממש בימים אלה; ראו שער החוברת) וסקר את החידושים שיכלול האתר החדש. יוזמות נוספות שעתידות לקרום עור וגידים בשנה הקרובה, שהזכיר לוביאניקר בסקירתו, הן כדלקמן: ראשית, "בוקר של בולים" – מפגש שנתי נוסף לצד יום הבולאות השנתי בפורמט מצומצם וקצר יותר, שיכונסו באולם שבמשרדי ההתאחדות בתל אביב. שנית, **היכל התהילה של הבולאות הישראלית** שבו יונצחו הבולאים הבולטים של ישראל בלוח מיוחד שייקבע על קיר משרדי ההתאחדות על בסיס תרומתם לתחום. לבסוף, הקמתה של **הספרייה הדיגיטלית** של ההתאחדות, שמטרתה היא שימור של חומרים שונים הרואים אור בשנים האחרונות בפורמט דיגיטלי. לוביאניקר פנה אל חברי ההתאחדות בבקשה לשלוח אליו חומרים המתאימים לשיבוץ בספרייה הדיגיטלית. לצורך כך ניתן לשלוח מייל ישירות אליו, בכתובת lubianiker@gmail.com.

שלום צבר: ראשיתה של הגלויה והגלויה המצוירת – קורות הגלויות היהודיות הראשונות

את החלק התוכני של הכנס פתח פרופ' שלום צבר, חוקר פולקלור ותולדות האמנות מהאוניברסיטה העברית בירושלים. פרופ' צבר סקר בהרצאה מיוחדת לכנס את תולדות הגלויה בעולם היהודי מן המחצית

דצמבר 2022

סדרת תעשיית המזון בארץ ישראל – עלית, אסם ושטראוס

50 שנה לאתר החרמון (חורף וקיץ)

קונכיות הים התיכון

הגן הבהאי בעכו

הנפקה משותפת ישראל-קפריסין

תוויות בנושא בעלי חיים בסביבה עירונית: זיקית ים-תיכונית ועטלף

פירות מצוי

במהלך סקירת תוכנית ההנפקות ולאחריה התנהלו דיונים סוערים בין חברי ההתאחדות לבין ראש השירות הבולאי באשר להדפסת גיליונות חריגים עם שוליים לבנים וכן לבעיות במכירת בולים בסניפי חברת הדואר ובהתנהלות חברת הדואר ולקשר בין השירות הבולאי לאספנים. מנהל השירות הבולאי ניסה לשקף ולהסביר את מצבה של חברת הדואר וכשנשאל מדוע בולים ישראליים אינם נדפסים בישראל אמר כי אין בארץ מפעל שיכול לייצר את הבולים, בדומה לשטרות הישראליים, הנדפסים בחו"ל. למרבה הצער, הדיונים החשובים עלו לעתים לטונים גבוהים ומנחה האירוע נאלץ להרגיע את הרוחות ולקרוא את החברים לסדר.

יורם לוביאניקר: סקירת מצב הבולאות בישראל

את חלקו הראשון של הכנס חתם **יורם לוביאניקר**, חבר נשיאות ההתאחדות. לוביאניקר החל את הסקירה על מצבה של ההתאחדות בציטוט מתוך "בין שתי ערים" לצ'רלס דיקנס – "זה היה הטוב שבזמנים, זה היה הרע שבזמנים" וציין כי אמנם יש קיצוצים תקציביים גדולים אבל למרות המצב הכלכלי ומציאות הקורונה, פעילויות ההתאחדות המשיכו באופן שוטף ואולי מעבר לכך. לוביאניקר סקר את השינויים שנכפו על ההתאחדות – סיום העבודה של לילך גלעד, מנכ"ל ההתאחדות, ושל ריקי קיסוס, מנהלת המשרד של ההתאחדות וצמצום מצבת כוח האדם של ההתאחדות לכדי עובדת אחת – יעל וילנר – שינוי שישפיע על עבודת ההתאחדות. לוביאניקר ציין גם את המעבר מן המשרדים ברחוב פינסקר למשרדים החדשים, המשותפים להתאחדות ולאגודת תל אביב, ברח' אבן גבירול 39 שהיו בבחינת מרכז בולאי לאומי שירכז את כל פעילויות ההתאחדות וישאף לארח פעילויות בולאיות נוספות. לצד השמחה על המעבר, חודשי המעבר למשרדים החדשים היו ארוכים, יקרים והובילו לדחיות בפעילויות שונות של ההתאחדות. גם התקופה הארוכה תחת מגפת הקורונה הייתה תקופה מאתגרת להתאחדות ודברים בוטלו והשתנו בה בגלל הסגרים והעבודה מהבית. מצד שני, בתקופה זו התקיימה לראשונה תערוכה וירטואלית ישראלית, נטבול 2021, שכללה חידושים משמעותיים ביחס לתערוכות וירטואליות אחרות בעולם. נטבול כללה גם חידושים בולאיים, כשהמטרה העיקרית הייתה להכשיר את דור המציגים החדשים ואת האוספים החדשים לתצוגה. למעלה מ-35,000 איש ביקרו באתר התערוכה עד כה. אתר האינטרנט של תערוכת נטבול שימש כבסיס טכני של תערוכת AAPE2021 שהייתה תערוכה משותפת לשלוש המדינות החתומות על הסכמי אברהם – ישראל,

פרופ' שלום צבר בהרצאה שנתן בכנס יום הבולאות.

מ(מקום מסוים). בגלויות Grüss aus שונות מאירופה הופיעו לעתים גם ציורים של מבנים יהודיים ובראשם בתי הכנסת המקומיים שרבים מהם אינם קיימים עוד והגלויות הישנות מתעדות את מבניהם הישנים.

בהמשך, כמובן, כאשר עיצוב הגלויות המחולק הפך לעיצוב התקני והצילום הפך להילך רווח, נפוצו בכל אירופה גלויות מצולמות שיכלו לכלול תמונות של נוף או מבנים אך גם שימשו לפרסום והעברת מסרים ובכלל זאת גם של מסרים אנטישמיים. עד מהרה התקבלו הגלויות גם כאמצעי נוח, מהיר וזול לשלוח ברכות לחגים ולשנה טובה ואומצו ככאלה גם בעולם היהודי, כשעיקר הכיתוב היה בגרמנית אם כי לאורך השנים נוספו גם ברכות שונות בעברית, שיכולות היו להיות מוצנעות או בולטות מאוד על גבי הגלויה, וכן קישוטים שונים או עיטורים קליגרפיים.

אלון כהן:

דואר אקספרס בדואר ישראל

ההרצאה שנתן אלון כהן בכנס מבוססת על עבודת מחקר שערך יחד עם ד"ר יוסף ואלך על דואר אקספרס בדואר ישראל מקום המדינה ועד לשנת 1996/7. עיקרה של ההרצאה היה לאפשר לכל מי שאוחז במעטפת אקספרס להתחקות אחר הדרך שמעטפת האקספרס עברה בדואר ישראל מן השולח ועד ההגעה ליעדה ולתת לו כלים פשוטים להבין איזו דרך עברה המעטפה ומה הוא רואה עליה.

דואר אקספרס היה "ירושה" שדואר ישראל קיבל מן הדואר המנדטורי, שכללה הן את תוויות הדואר והן את התעריפים והיא ניכרה מאוד בחזותן החיצונית של המעטפות. בשנות התשעים של

השנייה של המאה ה־19 ועד לראשית המאה ה־20. הגלויות הראשונות נכנסו לשימוש בשנת 1861, כשני עשורים לאחר המצאת בול הדואר הראשון של סר רולנד היל. הגלויה הראשונה הומצאה ונרשמה כפטנט על־ידי הממציא האמריקני ג'ון צ'רלטון אך היא לא זכתה בהצלחה רבה ולאחר שנקנתה על־ידי איש העסקים מפילדלפיה שהיה בעל הפטנט על העיפרון עם המחק, היימן ליפמן (Lipman), הופצה ושווקה אחרי שנת 1870 כאמצעי נוח וחסכוני לשליחת דואר. רק דוגמאות מעטות מאוד של הגלויות של ליפמן שרדו עד היום.

במקביל לצעדיה הראשונים של הגלויה בארצות הברית, החלו מאמצים לשווק את הרעיון גם באירופה, ראשית בפרוסיה ובמהשך באוסטריה, שבה פרופסור לכלכלה בשם עמנואל הרמן (Hermann) הציע בכתבה את הרעיון של שליחת גלויה. הדואר האוסטרי התלהב מהרעיון של הרמן והזמין ממנו מפרט לייצור גלויות המבוססות על הצעתו. הרמן נחשב אפוא לממציא הגלויה ולמי שנתן לה את שמה הראשון – Correspondence Card – שהיה גם השם שהתקבל למוצר. הגלויות הראשונות שעוצבו על פי חזונו של הרמן נשלחו בשלהי שנת 1870 והדואר האוסטרי תמך שליחת גלויות על חשבון מכתבים כשתמחר את משלוח הגלויה ב־2 קרויצר במקום עלות של 5 קרויצר לשליחת מכתב רגיל.

בתוך שלושה חודשים מכר משרד הדואר האוסטרי כשלושה מיליון גלויות בעיצובו של הרמן וההמצאה החדשה החלה עוד באותה השנה לצבור תאוצה באירופה, ראשית במדינות דוברות הגרמנית ובהמשך בכל שאר המדינות, שבהן התקבלו לגלויה שמות שונים (באנגליה, למשל, היא נקראה Post Card). כשלוש שנים לאחר מכן, ב־1973, הגיעה ההמצאה האירופית גם לארצות הברית, שבה קיבלה את השם Postal Card ושווקה לראשונה על ידי משרד הדואר הפדרלי ולא ביוזמות פרטיות כדוגמת זו של ליפמן רק כעשור קודם לכן.

הגלויות הראשונות שנשלחו בעולם היהודי ושהגיעו לידינו מתוארכות לשנים 1873 ו־1876. סביב 1890 הופיעו גלויות ועליהן שם ראשון שניתן לגלויות בעברית – "מכתב גלוי". משם זה התפתח השם המודרני בעברית, "גלויה", שהחליף את צמד המלים "מכתב גלוי".

בראשית המאה ה־20 עדיין נשמר בכמה מדינות הסגנון המקורי של עיצוב הגלויה, שבו שימש צד אחד לכתיבת הכתובת וצד שני לכתיבת תוכן ההודעה, אך במדינות אחרות כבר החל להתקבל סגנון חדש שבו חולק צד אחד של הגלויה לשניים – חצי אחד לכתיבת כתובת הנמען וחצי שני לכתיבת התוכן. באנגליה בוצע מעבר זה בשנת 1902 ובארצות הברית רק ב־1907. בהדרגה עברו כל המדינות לשימוש בעיצוב החדש. המעבר לעיצוב החדש סלל את הדרך לשינוי המשמעותי ביותר בעיצוב הגלויות: משעה שכתובת הנמען והתוכן נכתבו על צד אחד של הגלויה, החלו להופיע גלויות מצוירות. גלויות כאלה הופיעו עוד קודם לעיצוב המחולק והיו קיימות באירופה עוד משנות ה־70 של המאה ה־19, כשבתוך הציור שולבו אזורים ריקים שבהם ניתן היה לכתוב את התוכן, אך המעבר לעיצוב המחולק איפשר את השארתו של צד שלם של הגלויה לטובת הציור. הגלויות המצוירות הללו הפכו עד מהרה לאופנה באירופה ואנשים שביקרו בערים שונות שלחו מהן גלויות מצוירות שכונו בגרמנית Grüss aus ובאנגלית Compliments from – "איחולים

לחול'ל בשירות המהיר, היו אגרות ותעריפים ייחודיים. בתקופה המוקדמת, נחלקו תעריפי שליחת דברי דואר מהירים לחול'ל בין דואר רגיל לבין דואר חבילות.

דואר רשמי, שנשלח על ידי גופים מדינתיים וממשלתיים, זכה גם הוא לתעריפים מיוחדים משל עצמו. בין 1948 ל-1969, תעריפי האקספרס של הדואר הרשמי היו בגובה אגרת האקספרס בלבד. הסיבה לכך היא שבאותה תקופה שליחת דואר רגיל בארץ הייתה בחינם ולכן מחיר שליחת הדואר הרשמי היה בגובה אגרת האקספרס בלבד. המעניין הוא שבדואר הרשמי היה מצב ייחודי שבו גם אגרת דואר רשום הייתה בחינם ולכן גם שליחת דואר אקספרס רשום היה כמחירו של דואר אקספרס רגיל.

בין השנים 1948-1967, עשה דואר ישראל שימוש בעשר תוויות אקספרס שונות אך לאספנים יש עניין מיוחד במספר תווית שהיו ייחודיות יותר. כהן הציג מספר תוויות אקספרס ייחודיות – האחת כזו שידוע שהייתה בשירות אך לא ידוע על מעטפה שתווית זו מופיעה עליה. תווית אחרת, עם הכיתוב "מסירה מיוחדת" ושבתחתית מצוינים מספר הטופס ותאריך ההדפסה (הדוגמה שהביא כהן הייתה של תווית שהודפסה ב-1971), שימשה אך ורק לשליחה מהירה לחול'ל. רק מעטפה אחת ידועה לאספנים ככזו שבה נעשה שימוש בתווית זו ומשום שמעטפה זו נשלחה בתאריך 19.11.1997, ידוע גם כי זו המעטפה עם התאריך המאוחר ביותר שבו נעשה שימוש בתווית זו. התווית האחרונה שהציג כהן היא תווית "מהיר" שעליה מופיע השם והסמל של רשות הדואר, דבר שהיה חידוש בתוויות מסוג זה. תווית זו הייתה בשימוש מתחילת 1995 ושימשה את רשות הדואר לדואר בתוך הארץ עד לסוף 1996 ולדואר לחול'ל עד לסוף 1997. שתי המעטפות שהציג כהן עם התווית הזו הן השתיים היחידות הידועות שעושות שימוש בתווית.

הנושא האחרון שהציג כהן בהרצאתו היו חותמות העזר. חותמות אלה נחלקות לשני סוגים: הראשון היה חותמות שבאו להחליף את תוויות האקספרס, בעיקר בשנות הצנע של ראשית ימי המדינה. חותמות אלה נראו בדיק כמו המדבקות שאותן באו להחליף. הסוג השני של החותמות היה חותמות עזר של תפעול שירות הדואר אקספרס. חותמת ראשונה כזו הייתה חותמת תאריך ההגעה ליעד, שהופיעה לרוב על גב המעטפה והיו ממנה שלושה טיפוסים שונים. חותמת שנייה הייתה חותמת "נתקבל בשעה". הסיבה ליצירתה של חותמת כזו הייתה ההוראה שהייתה נהוגה בדואר שדברי דואר שנתקבלו למשלוח עד השעה 10 בבוקר נמסרו ליעדם בו ביום ואילו כאלה שנתקבלו לאחר השעה 10 נמסרו רק יום למחרת. מחותמת זו היו שמונה טיפוסים שונים. חותמת שלישית הייתה חותמת "אין הפניה" שהוחתמה על דברי דואר אקספרס שדוורו לתיבת דואר וניסיון הדיור שלהם לא צלח. מחותמת זו היו שני טיפוסים ידועים, אם ובלי חתימה ידנית. חותמת רביעית ואחרונה הייתה חותמת "דבר דואר זה הגיע ארצה באיחור" שנועדה להסביר עיכוב במשלוח דואר אקספרס שהגיע מחול'ל וממנה ידוע רק טיפוס אחד. כל החותמות הללו נועדו לתת כיסוי תפעולי למעקב של הדואר אקספרס משליחתו בסניף הדואר ועד הגעתו ליעד ולספק הסברים מתועדים על גבי המעטפה במקרים בהם יעלו שאלות לגבי עיכובים או אי הגעה של המכתבים. ■

המאה הקודמת חלו שינויים גדולים בשירותי דואר האקספרס. עד שנת 1996 דואר האקספרס בארץ ולחול'ל היה שירות אחד. אחרי שנה זו, החל דואר האקספרס בארץ החל להשתמש בתוויות ברקוד ושנה לאחר מכן דואר האקספרס לחול'ל עבר להשתמש בתוויות ייחודיות משלו. משנת 2006, דואר מהיר בארץ נשלח באמצעות שליחים ומ-2013 שירות Ecopost החליף את שירות הדואר אקספרס לחול'ל. מסגרת הזמן של ההרצאה בכנס הסתיימה אפוא בשנים שבהם חלו השינויים הגדולים הללו וחל הפיצול בין שירות דואר אקספרס בארץ ולחול'ל.

מהו דואר אקספרס? ההגדרה המופיעה ב"מדריך הדואר" משנת 1957 קובעת כי "שירות עזר 'אקספרס' מטרתו להחיש את מסירת דבר הדואר לאחר הגיעו לבית הדואר המבצע את חלוקת דברי הדואר למוענים". במלים אחרות, השירות מזרז את העברת הדואר בין התחנות השונות שאותן הוא עובר בדרכו – מהשולח, דרך בית הדואר המקבל, בית הדואר המחלק והנמען – ונותן לו עדיפות. מדריך הדואר קובע גם כי דברי הדואר שנשלחו בשירות 'אקספרס' יועברו במשלוחי הדואר הרגילים אך יקבלו בתוכם עדיפות על דברי הדואר האחרים. הוראות מדריך הדואר מפרטות את האופן שבו תינתן העדיפות הזו לדואר אקספרס באופן שיבטיח את זירו של שליחתו. בסוף התהליך, בשלב החלוקה, יגיע הדואר לנמען שלא באמצעות הדוור הרגיל אלא באמצעות שליח.

תעריפי דואר אקספרס: בתחילת המחקר, ההנחה הייתה שהתעריפים הם פשוטים ומבוססים על מחיר של שליחת דואר רגיל בתוספת של מחיר מיוחד לשליחה בשירות אקספרס. אלא שהמציאות הייתה הרבה יותר מורכבת מכך. מ-1948 ועד 1988 אכן התעריף היה מורכב בדרך זו של מחיר שליחת דואר רגיל ותוספת של אגרת אקספרס, שהייתה זהה לשליחה בארץ ולשליחה לחול'ל. הדוגמאות המוקדמות שהביא כהן בהרצאה מוראות שאכן בתחילת הדרך מחירי שירות דואר אקספרס היו מורכבים משילוב זה של תעריף בסיס ושל תוספת אקספרס.

ב-4 במאי 1988, נוסף בתעריפון הדואר סעיף מיוחד של "מסירה מיוחדת" בגובה 4 ש"ח התקף רק בשירות לחול'ל. זו הייתה הפעם הראשונה שבה חישוב התעריפים של דואר אקספרס לארץ ולחול'ל השתנה. בתעריפון שלאחריו, מנובמבר 1988, חל שינוי נוסף, הפעם בתעריפי דואר אקספרס בתוך הארץ: תעריף הדואר אקספרס בארץ החל להיות מחולק לשלושה סעיפים שונים – בתוך העיר, בתוך המחוז ובין ערים שונות. לפי המחירון החדש התעריפים שפורטו לפי הסעיפים השונים היו גם מחירו הסופי של הדואר המהיר והם לא כללו עוד תוספת של שליחת דואר רגיל בארץ. שירות חדש שנוסף על פי אותו תעריפון, היה שירות שנקרא "מדלת לדלת" ובנוסף, התעריפון גם פירט את גובה תעריפי הדואר המהיר לפי מדרגות של משקל. היה זה ראשיתו של פיצול התעריפים שנמשך עד לאמצע שנות ה-90.

בשנות ה-90, על מנת להתחרות עם חברות השילוח המתחרות, הוסיף דואר ישראל גם מחירים למה שכונה Bulk rate, כלומר לשליחתם של נפחי דואר גדולים. תעריף זה היה משתנה לפי כמות דברי הדואר שנשלחו ובנוסף, בדומה לשליחת דואר מהיר רגיל, התעריף השתנה גם לפי משקל דבר הדואר. בשליחת דואר חבילות

כיצד נשלחו מכתבים לפני המצאת הבול הראשון (חלק א')

יהודה קליינר

הקדמה

לא כתב אין מכתבים. כתב היו מערכת המשמרת מידע באמצעות סימנים חומריים. הכתב השומרי הקדום עשה זאת באמצעות שילוב של סימנים שנחרטו על לוחות חומר טוב, לפני 3500-3000 שנה. השומרים חיו במסופוטמיה (עיראק של ימינו) והמסרים הכתובים שקיבלנו מהם היו כלכליים, כאלה העוקבים אחרי תשלומי מיסים, מוודאים החזרי חובות ומתחקים אחר בעלות על קרקעות ונכסים. הכתב השומרי הלך והתפתח בהדרגה לכתב מלא הידוע בשם "כתב היתדות". בשנת 2400 לפנה"ס הופיעו המכתבים הראשונים בשפה זו.

באותו זמן התפתחה במצרים מערכת כתב מלאה המוכרת בשם "כתב ההירוגליפים", ששימשה בעיקר לצרכי השלטון ולצרכים דתיים. בסביבות 1200 לפנה"ס הופיע הכתב הסיני העתיק. האלפבית המודרני התפתח ביוון וברומא 800 – 700 לפני הספירה. באותה תקופה התפתח גם הכתב העברי הקדום מתוך הכתב הכנעני. המכתבים הקדומים נכתבו כאמור על לוחות חומר, עורות, קליפות עץ וחומרים אחרים. בימי הביניים התפתח השימוש בקלף והוא נמשך במכתבי הדוצ'ה ברפובליקה הוונציאנית עד 1797, כפי שיוצג בהמשך.

במאה ה-13 הביא מרקו פולו את הנייר מסין לוונציה ומאז נכנס הנייר לשימוש בכתיבת מכתבים. מכתבים מוקדמים לשנת 1200 לספירה, הם נדירים ביותר ונמצאים בעיקר במוזיאונים. המכתבים שנמצאים אצל אספנים מתוארכים בעיקרם משנת 1300 ואילך. המכתב הראשון שנמצא באוסף שלי הוא משנת 1370 ונושאו הוא מקרקעין. מכתב זה הגיע לנמען על-ידי שליחי המלך (תמונה 1). במאמר שלפניכם אציג את התפתחות המכתב מבחינה פילטלית החל מהמאה ה-14 ועד למאי 1840, מועד הכנסת הבולים לשימוש, עם הנפקת "הפני השחור" באנגליה שהחל תקופת אספנות שונה. מאמר זה אינו מבקש להיות סקירה של ההיסטוריה של הדואר (Postal History) אלא לסמן בה נקודות ציון מסוימות באמצעות מכתבים מתוך האוסף שלי.

המכתבים נשואי הכתבה הם מקוריים ועל מרביתם מופיעה בעפרון חתימת מומחה או שקיימת עבורם תעודת מומחה.

המכתב הקדום

המכתבים והאגרות המוקדמים נכתבו על גבי נייר שקופל לשניים. בקדמת המכתב צוין המען של המקבל ובמקרים רבים גם כתובת

תמונה 1: מכתב מימי הביניים (1370).

המכתב, הכתוב על קלף, מתייחס להעברת בעלות על חלקת אדמה. הקלף נסגר על-ידי רצועות נייר. המכתב הועבר לנמען על-ידי שליחי מלך אנגליה אדוארד השלישי.

השולח עם המועד בו נשלח המכתב (תמונה 2). המכתבים נכתבו על-ידי "מזכירים" שהקליגרפיה הייתה אומנותם (תמונה 3). בגלל יוקר הנייר נכתבו המכתבים בצפיפות גדולה בין השורות ובין המילים והיה שימוש מרובה בראשי תיבות ובסימני קיצור, דבר המקשה על פיענוח הכתוב. המכתבים המקופלים נסגרו באמצעות חותם שעווה או דונג אדום שבהם היו מוטבעים הסימן המסחרי או הסמל המשפחתי או השלטוני של השולח. בוונציה מכתבי הדוצ'ה נסגרו בחותם עופרת (תמונות 4-5). יתכן שגם שליטים אחרים נהגו כך אך הדבר אינו מצוין בספרות הבולאית. האספנים מתלוצצים שמכתבי מלכים נסגרו בחותמי זהב, אך אלה נגנבו.

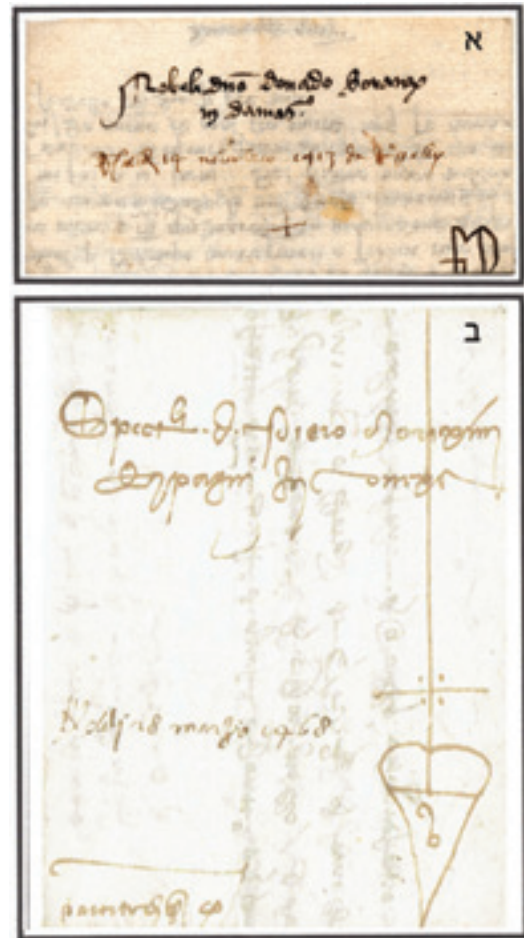
על גבי המכתבים צוירו צורות שונות, החל מסימני הזיהוי של כותב המכתב (1400-1500). בהמשך נכנסו לשימוש החותמות הראשונות דהיינו: דוקרה (William Dockwra), מנהל דואר פרטי, ובישופ (Henry Bishop), מנהל הדואר הממלכתי, שהנהיגו דמי דואר ראשונים (1600-1700). מכתבי הקולוניה הבריטית באמריקה. אגרות דואר ה-AQ הוונציאני (1600), הקאוואליני מממלכת סרדיניה (1800) והמאלרדי האנגלי (1840) כמוצג בהמשך. במאות

ה־15 וה־16 נכתבו המכתבים בלפחות שני עותקים (לשמחת האספנים), זאת בגלל קשיי התחבורה, מזג האוויר, והאיום התמידי בשוד־דרכים. הסיבה לכך הייתה החשיבות הרבה שמכתבים ובהם אינפורמציה מסחרית הכוללת נתונים עדכניים של מחירים, של מיקום וקשרים לצורך קיום עסקות, יגיעו ליעדם בזמן.

ניתן לחלק את המכתבים לארבע קבוצות: מכתבי סוחרים, מכתבים של מוסדות שלטון, מכתבים של מוסדות דתיים ומכתבים אזרחיים. לכל קבוצה כזו היו מאפיינים ייחודיים לה וכן השליחים שלה. למרחקים של עד 10 ק"מ היה שליח רגלי ולמרחקים גדולים יותר – שליח על גבי סוס.

בשנת 1489 קרה מקרה מעניין בוונציה כאשר קבוצה של 40 שליחים התאגדה לחברת שליחויות. חלק מהשליחים עזבו את החברה (ככל הנראה מסיבות כלכליות) וב־1505 היא מנתה 32 חברים אשר המשיכו בשירות עד סוף ימיה של הרפובליקה, עם הכיבוש של נפוליאון ב־1797.

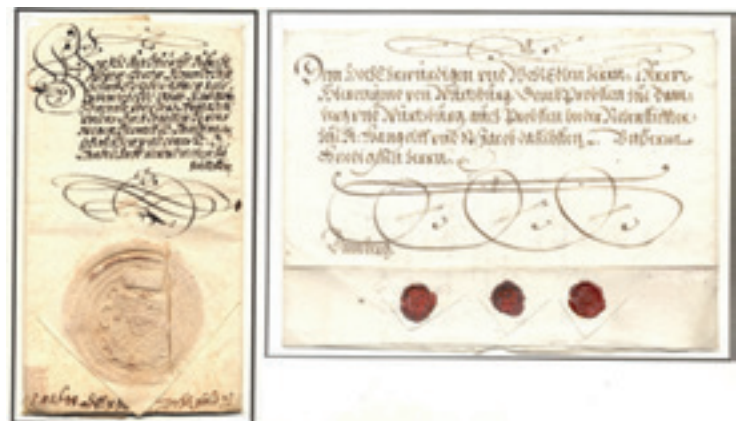

תמונה 2 (א', ב'): כתובת השולח והמועד.
למעלה (א): מכתב שנשלח לדמשק מטריפולי (לבנון), כאשר השולח כתב על גבו "נשלח ב־14 בנובמבר 1413 מטריפולי".
למטה (ב): במכתב הבא שנשלח לוונציה כתב הנמען "נתקבל ב־28 במארס 1468" במכתב סמל משפחת הסוחרים "קפוני".

תמונה 4: מכתב קדום – סגירה.

מכתבים של השליט הוונציאני – הדוכס – נסגרו בחותם עופרת לשם הבטחת פתיחתו בידי הנמען בלבד וכתוספת ביטחון למסירה. מכתב שנשלח ב־1724 על־ידי הדוכס אליזין פיזני (מוסניגו ה־3). בכיתוב בצידו האחד של החותם מופיעים שמו ותוארו. בצידו השני של החותם נראות שתי דמויות בגלימה, ככל הנראה שלו ושל סן מרקו הקדוש, מגן ונציה. תוכן המכתב – צו שלטוני.

תמונה 3: המכתב הקדום – קליגרפיה.

מכתבים של מלכים, אצילים, אנשי כנסייה וממשל נכתבו בהקפדה רבה. המכתב יצג את הכותב ולכן הייתה חשיבות לצורה חיצונית נאה. מכתב זה נשלח ב־1645 על־ידי ברון כלשהו לליאופולד דוכס אוסטריה. חותם השולח מרשים.

סימני זיהוי

לסימני הזיהוי שגרשמו/צוירו על גבי המכתבים יש מספר סיבות: כיוון שהשליחים ברובם לא ידעו לקרוא ולזהות את הנמענים, הציור שהיה הסמל (Coat of Arms) המסחרי של המשפחה או של חברת הסוחר אפשר לשליחים לזהות את הנמען ולהגיע אליו. במקרים רבים הסמל שצויר על המכתב היה זהה לסמל שצויר על גבי הסחורה שהמכתב ליווה אותה. הסמלים איפשרו את זיהוי הקשר בין השניים ואת הבאת שניהם לנמען. סיבה נוספת הייתה לצורך הנהלת חשבונות. במקום לרשום את שם החברה/הסוחר במסמך צויר הסמל. סמל הגילדה אליה השתייך כותב המכתב צויר גם הוא כדי לציין את השתייכותו (תמונות 6-9).

תמונה 4' (1, 2):

למעלה (1): מכתב שנשלח מסן פירנצה לגנואה ב-1453 ושנסגר בחותם שעליו צויר של נחש, סמלה של משפחת ספורצה.
למטה (2): מכתב שלטוני עם החותם של העיר גנואה ב-1539.

Cosimo Medici Duca
di Firenze, di Siena, etc.

תמונה 5: מכתב קדום - סגירה.

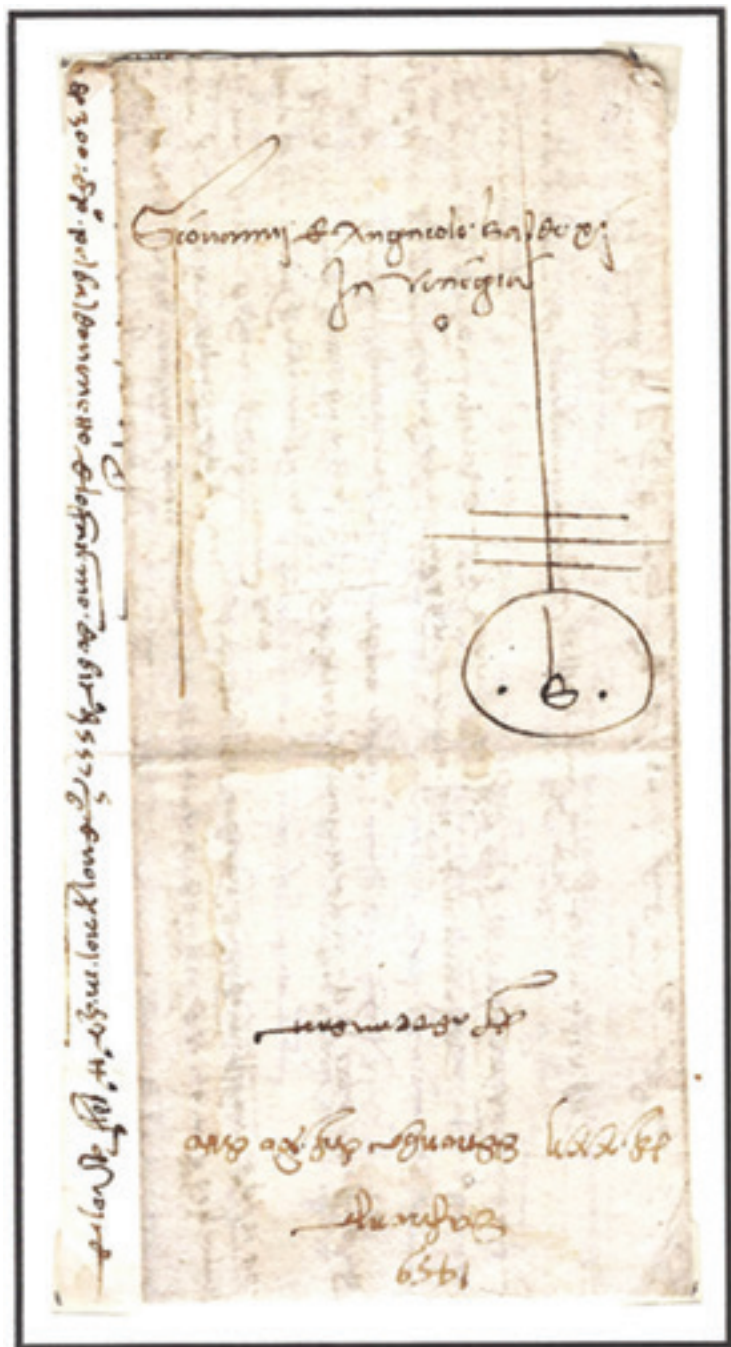
מכתב נוסף שנסגר בחותם של שליט הוא מכתב של קוזימו דה מדיצ'י מושל פירנצה וטוסקנה. בחותם מופיע הסמל של בית מדיצ'י - מגן ושישה כדורים - לצד שמו ותוארו. המכתב נשלח מפירנצה לקרדינל בקתדרלה של פיזה בשנת 1564.

תמונה 6: סמלי מכתבי גילדות סוחרים ובתי מסחר.

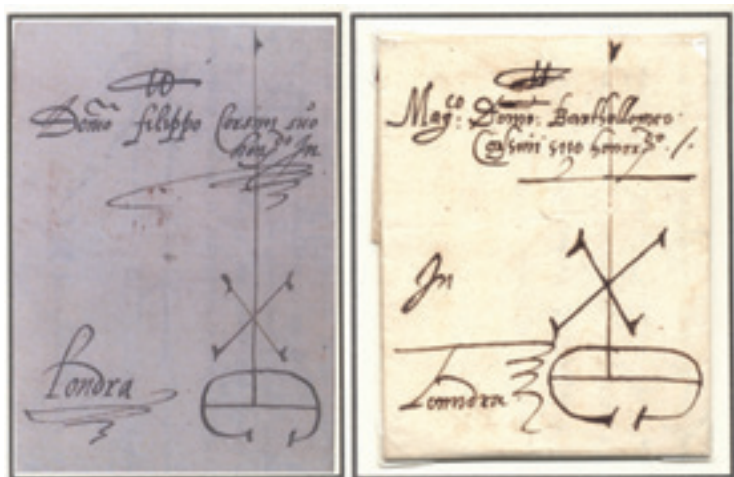
מכתב שנשלח מהמבורג ללונדון בשנת 1524 עם הסמל והאות "C" לציון משפחת הסוחרים Corsini. כמו כן מופיעה בחלק התחתון הכתובת באיטלקית: "Con Cristiano Inocchen Cse Dio Salve" פירושו: "עם (קפיטן האונייה) קריסטיאנו אינושן שיברך אותו אלוהים". זה מאין "ישמרהו השם" נוצרי. מכתבים שנשלחו דרך הים (המבורג-לונדון), הועברו על ידי הקברניטים של האוניות תמורת תשלום על ידי השולח, על ידי הנמען או על ידי שניהם. שם הקברניט צוין על גבי המכתב.

תמונה 8: סמלי מכתבי גילדות סוחרים ובתי מסחר.

מכתב שנשלח מפירנצה לונציה ב־1459 ממשפחת הסוחרים Baldoso/si ועליו סמל המשפחה.

תמונה 7: סמלי מכתבי גילדות סוחרים ובתי מסחר.

מכתב מקלן ללונדון משנת 1585 עם הסמל "המשוגע" של משפחת הסוחרים לֶדֶר (Lederer). אלמלא מכתב דומה הוצג במוזיאון הדואר הבלגי (בתמונה) ניתן היה לחשוב ששולח המכתב חמד לו לצון בציור דמיוני.

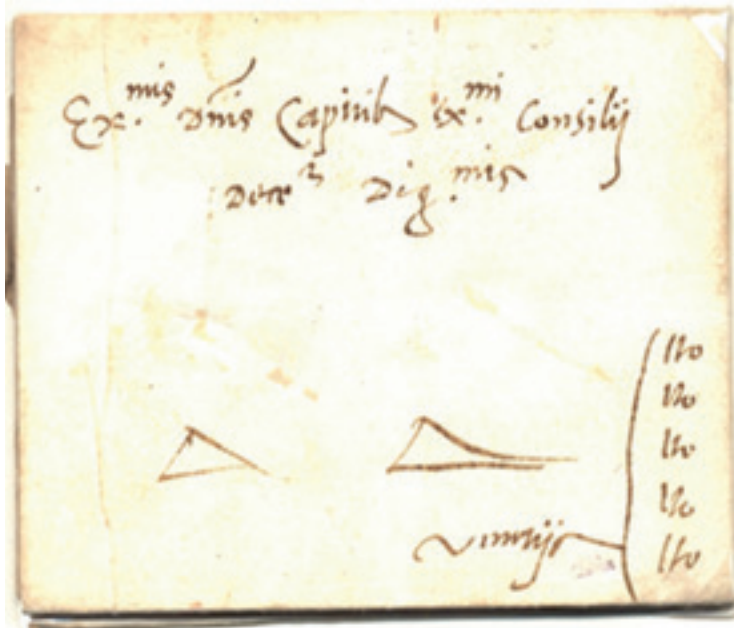
תמונה 7א:

מכתב מסחרי שנשלח מהמבורג שבגרמניה ללונדון ב־1586. ההתכתבות היא עם מספר סוחרים, יתכן שבנושא הנהלת חשבונות. במקום לכתוב את שמות הסוחרים, צוינו סימני הזיהוי שלהם.

סימני דואר וכתובות דואר

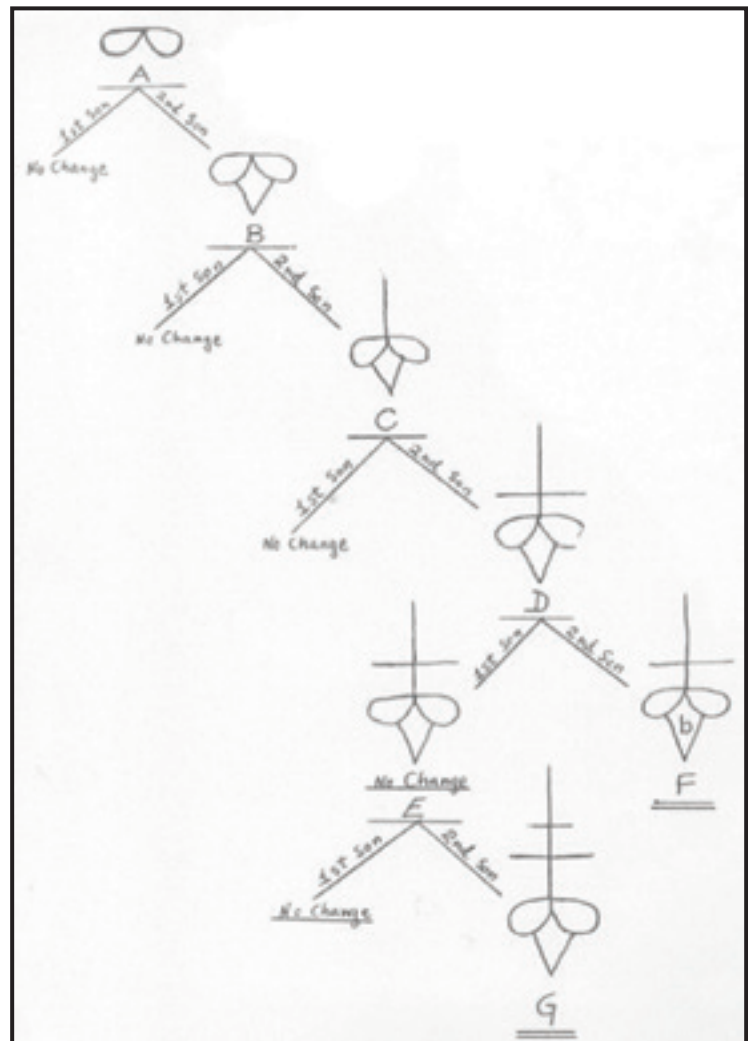
סימני הדואר שגרשמו על גבי המכתבים היו אינדיקציה לשרות הנדרש. על גבי המכתבים שהיה לשלחם על־ידי שליחים רכובים ציירו ארכובות (החלק באוכף שאליו הרכב מכניס את רגלו).

תמונה 10: מכתבי אקספרס – דואר רוכבי סוסים.
מכתבי אקספרס נשלחו על-ידי שליחים רכובים על סוסים. כדי לציין שעל המכתב להישלח על-ידי שליח רכוב על סוס צוירו על מכתבים משולשים כסמל של הארכובה (הארכובות הן החלק ברתמה שבתוכו מניח הרוכב את כפות רגליו). כשהגיע הרכוב לכיכר העיר, הוא היה תוקע בחצוצרה להודיע שהגיע דואר (ראה בתמונה הקטנה). בנוסף נרשמה על המכתב המילה Cito שפירושה באטלקית מהיר, מייד. מכתב משנת 1528 מקרמונה לוונציה שצוירו עליו שתי ארכובות והמילה Cito חמש פעמים. קיימת סברה שמספר הפעמים שמופיעה מילה זו הוא מספר הפעמים שיש להחליף סוסים כדי להמשיך בדחירה ללא הפסקות.

בנוסף השתמשו גם במונחים כגון: Cito = מהיר, Volando = לעוף במהירות, Subito = מידי. מכיוון שהיה צורך להחליף את הסוסים בתחנות שנקבעו לשם כך, מספר הפעמים שיש להחליף סוסים צוין על-ידי ציור מספר הארכובות והמונח Cito. הדבר התייחס בעיקר למכתבי אקספרס (תמונות 10-13). עמודי התלייה שצוירו על גבי המכתבים היו אזהרה לגבי אנשים ש"התעסקו" עם המכתבים. מכתבים של סוחרים נגנבו על-ידי מתחרים כדי ללמוד מהם סודות מסחריים או על העברות כספים וגם על מנת לחבל במהלך המסחר של השולח. לא ידוע מה הייתה התועלת המעשית של עמודי תלייה אלה. במכתבים שלשם מסירתם המהירה נשלחו גם בשעות הלילה, שולבו בחותם נוצות שחורות (כצבע הלילה; תמונה 13). ■

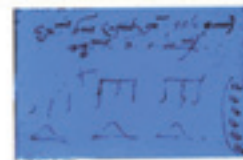

תמונה 9: סמלי מכתבי גילדות סוחרים ובתי מסחר.
התרשים מציג את התפתחות סמל משפחת הסוחרים. (ככל הנראה אופטיקאים). לבן הבכור ניתנה הזכות להמשיך להשתמש בסמל אביו ואילו השני חויב להוסיף קו. כך הופך במרוצת הדורות סמל A לסמל G. מקור: Postal History Society. ראו הקווים מעל לאות "B" בתמונה 8.

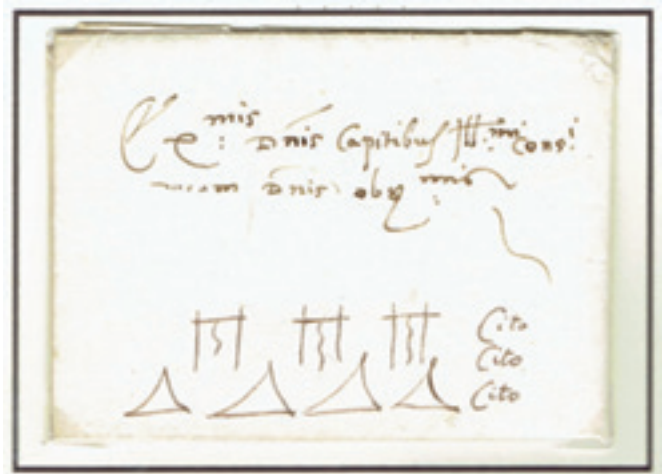
תמונה 13:

מכתב שנשלח בתוך שוודיה ב-1835 עם נוצה שחורה לציון משלוח מהיר בלילה. מכתבי הנוצות המוקדמים ביותר הם מהמאה ה-17.

תמונה 11:

לציון חשיבות הגעת מכתב אקספרס בזמן, הוסיפו לציור הארכובה חבל משתלשל, סמל לעמוד תלייה, וזאת כדי לדרבן את הרוכב להגיע במועד ובתור אזהרה לאנשים המתכוונים לפגוע ברוכב או במכתב. הרוכב אמור היה להיענש בתלייה אם המכתב לא יגיע במועד. מכתב מאלסנדריה (בצפון איטליה) למילאנו משנת 1544 שצוירה עליו ארכובה עם חבל והשולח כתב: "נשלח על-ידי רוכב ב-30 ביולי בשעה אחת בלילה". מקבל המכתב ציין את הגעתו: "31 ביולי 1544 בשעה 10 $\frac{1}{2}$ בבוקר", כלומר רכיבה של 9 $\frac{1}{2}$ שעות למרחק של כ-90 ק"מ. התמונה המוקטנת מתוך ספר תולדות הדואר מראה מכתב מ-1590 שעליו מצוירים שלושה עמודי תלייה ושלוש ארכובות.

תמונה 12:

מכתב מהיר שנשלח מברצ'יה לוונציה בשנת 1531. ההוראה למהירות המשלוח: ארבע ארכובות לציון ארבע החלפות סוסים. שלוש פעמים CITO לציון מהיר ביותר ושלושה עמודי תלייה, לציון אזהרה למי שיתערב במשלוח המכתב. המכתב הגיע תוך יממה למרחק של 166 ק"מ.

ירושלים בבולי הרשות הפלסטינית

יום גלעדי

בחודש האחרון, לאחר עיכוב של 3 שנים, הוצעו למכירה על-ידי הרשות הפלסטינית בולים שנושאים "ירושלים בירת פלסטין". זו פעם ראשונה שהדואר הפלסטיני משתמש במילה "ירושלים" ובעבר השתמש בשם "אליקודס" בלבד. זוהי הפעם אחרונה שמודפסים בולים פלסטיניים בבחריין בעקבות הסכמי אברהם, שלהם מתנגדים הפלסטינים, כידוע, וכיום מודפסים הבולים בשטחי הרשות הפלסטינית.

תאריך ההנפקה: 6.12.2018; הודפסו בבחריין בכמויות קטנות: 5000 סדרות של שני בולים ו-2000 גיליונות מזכרת. בגיליון המזכרת מופיעה תמונה של הר הבית ולכן זהו פריט שיכול לעניין אספני יודאיקה.

דואר יבשתי דרך המדבר הסורי-עיראקי בתקופת המנדט הבריטי

פרק שני: המסלול המדברי מזרח

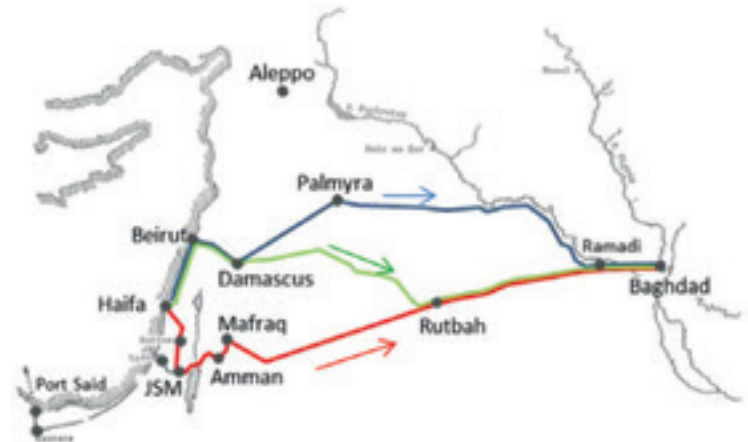
יעקב כהן

התיכון: ירדן, מצרים, סוריה-לבנון ופלשתינה. בין מדינות אירופה: איטליה, בלגיה, גרמניה, הולנד, יוון, טורקיה, פולין, צ'כוסלובקיה, צרפת, שווייץ ושוודיה. וביבשת אמריקה: ארצות הברית וקנדה. מרבית המדינות הללו היו במעגל המידע של השירות המדברי החדש בתעבורה של מכוניות בין חיפה לבגדאד כפי שרשות הדואר הבריטית פרסמה ברשומות באוקטובר, נובמבר 1923 (באותו זמן עיראק לא הייתה חברה ב־UPU והיא הצטרפה לארגון רק בנובמבר 1924).

עיקר המוצגים המתוארים כאן הם כאלה שנשלחו מפלשתינה לעיראק ולאייראן.

דברי דואר שנשלחו מפלשתינה, מארצות אירופה, מארצות הברית ומאזורים אחרים במערב לארצות המזרח ובעיקר לעיראק ולאייראן הוגדרו כמסלול המדברי המזרחי. המסלול מזרח לעיראק ולאייראן היה פחות תדיר מהמסלול המדברי מערב. קולינס (Collins) מעריך שהתעבורה מזרח היוותה כ־20% מכלל דברי הדואר שהועברו במסלול המדברי. ריינר פוקס (Rainer Fuchs) מציין את הארצות תחת הכתר הבריטי שבהן הופעל השירות היבשתי המדברי: אנגליה, אירלנד, מלטה, דרום אפריקה וקפריסין. במזרח

מסלולים מזרח דרך המדבר הסורי-עיראקי

מקרא:

המסלול הבריטי מחיפה דרך בירות־דמשק־רטבה־רמאדי ועד בגדאד.

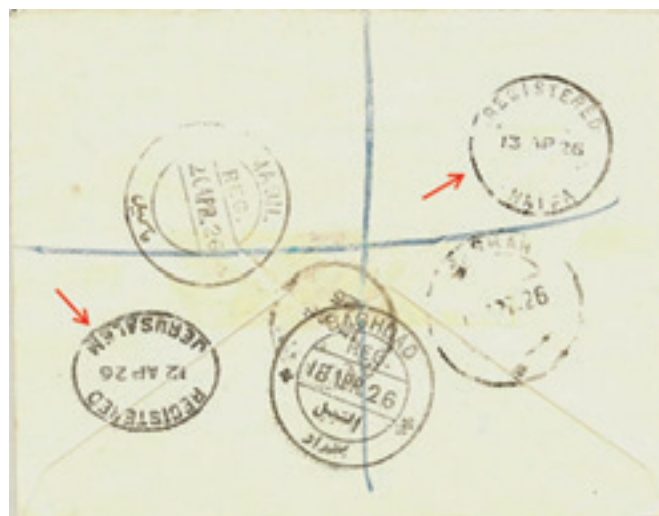
המסלול העוקף הראשון מחיפה דרך שכם לירושלים ומכאן דרך עמאן מ־פֶּרֶק־רטבה־רמאדי ועד בגדאד. המסלול היה פעיל בזמן המרד הדרוזי מסוף 1925 עד אפריל 1926. זהו המסלול הבריטי המחודש החל מיולי 1932.

המסלול העוקף השני מחיפה־בירות־דמשק־תדמור (פלמירה)־רמאדי ועד בגדאד. המסלול היה פעיל מאפריל 1926 ועד דצמבר 1926 ועקף את מוקדי המורדים.

1. מכתב רשום שנשלח מתל אביב אל־מַעְקַל (Maqil) בעיראק דרך המסלול היבשתי־מדברי

מכתב רשום שנשלח מתל אביב לכפר אל־מַעְקַל בקרבת העיר בצרה שבעיראק, בתאריך 12 אפריל 1926. המכתב נושא 3 בולי מנדט של 13 מיל, לונדון II, סך הכל 39 מיל: 13 מיל עבור דמי דואר יבשתיים, 13 מיל עבור תוספת לדואר יבשתי־מדברי ו־13 מיל עבור דואר רשום. חותמת מודפסת אדומה בחזית מסוג IE-26 (על פי סווג קולינס) עם הכיתוב Overland ושורה מתחתיה Baghdad-Haifa. בגב המעטפה חותמת מעבר של ירושלים רשומה מתאריך 12 באפריל 1926, חותמת רשומה של חיפה מתאריך 13APR26 (Sacher D4), בגדאד רשומה בתאריך 18APR26, בצרה 19APR26 והגעה ליעד בכפר אל־מַעְקַל (Maqil) בתאריך 20APR26. חותמת מעבר ירושלים ניתנת להסבר באופן הבא: כיוון שהמרד הדרוזי התרחש מסוף 1925 ועד אפריל 1926 במסלול החלופי דרך ירושלים־עמאן־מ־פֶּרֶק־רטבה־רמאדי־בגדאד ומשם לבצרה. חותמת חיפה מעידה שהמכתב שינה את יעדו למסלול העוקף השני מחיפה־בירות־דמשק־תדמור (פלמירה)־רמאדי ועד בגדאד. המסלול היה פעיל כאמור מאפריל 1926 ועד דצמבר 1926 ועקף את מוקדי המורדים (המסלול הבריטי הרגיל דרך רטבה־דמשק חזר לפעול בתחילת 1927). על פי פוקס זוהי מעטפה ייחודית שכן היא היחידה הידועה מפלשתינה עם חותמת מודפסת, והיא מוצגת כאן בהסכמתו.

3. מכתב שנשלח מבנק הטמפלרים שביפו ל בושהר שבאיראן (פרס) דרך המסלול היבשתי-מדברי

מכתב שנשלח מבנק הטמפלרים שביפו לבושהר (Buschir) שבאיראן (Persia), על פי הנהוג באנגליה באותה עת) בתאריך 12.12.29 עם חותמת ביטול מכונה מסוג F1 (על פי M. Sacher) ונושא שני בולי נוף בערכים 10 מיל ושלושה מיל, סך הכל 13 מיל על פי התעריף הנדרש באותה עת. בגב המעטפה מדבקה אדומה של הבנק הטמפלרי ביפו וחותרת מעבר של בגדאד מתאריך 20DEC29, בצרה 1.4.29 (החותמת לא עודכנה על-ידי פקיד הדואר) וחותרת הגעה לבושהר מתאריך 22DEC29. המסלול מזרחה לבושהר, עבר ברכבת דרך חיפה-ביירות-דמשק ומכאן דרך המדבר הסורי-עיראקי, לתחנות רוטבה-רמאדי-בגדאד-בצרה וליעד הסופי, בושהר שבאיראן.

2. מכתב רשום שנשלח מתל אביב לבצרה שבעיראק דרך המסלול היבשתי-מדברי

מכתב רשום שנשלח מתל אביב לבצרה שבעיראק בתאריך 1 בדצמבר 1929 עם תווית רשום תל אביב מס' 6747. נושא 4 בולים בערך כולל של 26 מיל: 13 מיל עבור דואר רשום ו-13 מיל עבור דואר יבשתי (כאמור מתאריך 1.3.29 בוטלו דמי הדואר עבור המסלול המדברי). בגב המעטפה חותמות של: תל אביב 13DEC29, חיפה רשומה 2DEC29, בגדאד רשומה 11DEC29 וחותרת הגעה רשומה של בצרה 13DEC29. בנוסף חותם שעווה אדום עם כיתוב R&C. המסלול מזרחה לבצרה עבר דרך חיפה-ביירות-דמשק ברכבת ומכאן דרך המדבר הסורי-עיראקי בתחנות רוטבה-רמאדי-בגדאד וליעד הסופי בצרה.

מכתב שנשלח מחיפה לבנק Mellie בטהראן דרך ירושלים בתאריך 28Y37. המכתב נושא בול של 15 מיל כנדרש, נושא חותמת מלבנית סגולה 'certified official' של מחלקת המכס. שילוב של חותמת רשמית (OHMS – On his Majesty Service, בשירות הוד מלכותו) עם ביול מכתב הוא עניין לא שגור. בגב המעטפה חותמת מעבר של ירושלים מתאריך 29Y37 וחותמת מעבר של בגדאד מתאריך 4AUG37. חותמת הגעה של טהראן 8.VIII.37. מסלול המעקף האלטרנטיבי הבריטי שהמעבר בו החל ביוני 1932 (פרק א', שבל 122) עבר דרך חיפה-ירושלים-עמאן-בגדאד בימי שני, רביעי ושישי ומשם לטהראן. ניתן להיווכח שמסלול זה, דרך ירושלים-עמאן היה שריר וקיים גם בשנת 1937.

5. מכתב שנשלח מהקונסוליה האיראנית בירושלים לטהראן דרך המסלול היבשתי-מדברי

מכתב שנשלח מהקונסוליה האיראנית בירושלים לטהראן בתאריך 16 במאי 1938 ונושא שני בולים של 5+10 מילים. בגב המעטפה חותמת בגדאד מתאריך 21MAY38 וחותמת הגעה לטהראן מתאריך 25.V.38. החותמות מוצגות לצורך ההדגמה בחזית המעטפה. על פי מוצג זה לא ניתן לקבוע באיזה מסלול המכתב נותב במאי 1938: מסלול המעקף האלטרנטיבי הבריטי שהחל ביוני 1932 (פרק א', שבל 122) עבר דרך ירושלים-עמאן-בגדאד ומכאן לטהראן או במסלול דרך ירושלים-חיפה-ביירות-דמשק-בגדאד ועד איראן.

4. מכתב שנשלח מחיפה לטהראן דרך המסלול היבשתי-מדברי

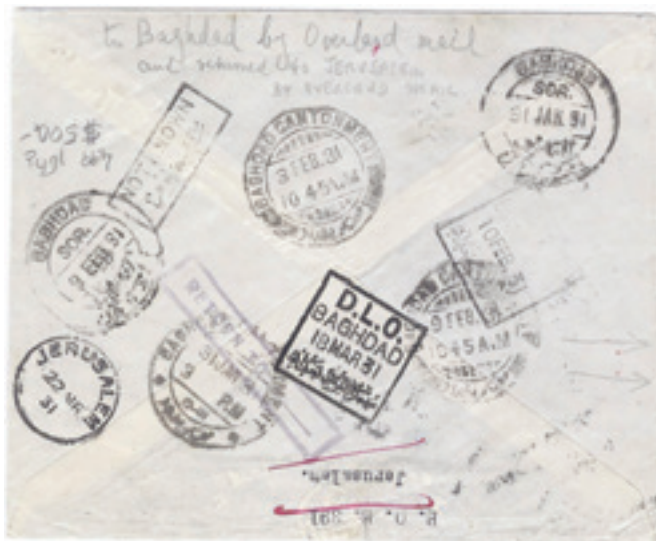
7. מכתב שנשלח מחיפה דרך בגדאד לדמשק במסלול היבשתי¹ מדברי

מכתב רשום שנשלח מתל אביב לבנון Mellie בטהראן בתאריך 18 ביוני 1941 ונושא צמד בולים של 15 מיל – 15 מיל לדואר רשום ו־15 מיל לדואר היבשתי־מדברי. המכתב עם תווית רשומה תל אביב שמספרה 2820 וסרט צנזורה מנדטורי שמספרו 70/5133. בגב המעטפה חותמת צנזורה סגולה מסוג Q20a השולח: מטרי גולדוויץ־מאיר. חותמות בגב המעטפה: תל אביב 18JUN41, רשומה, חיפה 20JUN41, חותמת מעבר רשומה בגדד 28JUN41, הגעה 2.VII.41. המסלול לטהראן עבר דרך חיפה־בירות־משק ברכבת ודרך המדבר רוטבה־מאדי־בגדאד ומשם לטהראן. הנתב כאמור נקרא גם Nairn Way (ראו גיליון שבל 122, "דואר יבשתי דרך המדבר הסורי־עיראקי בתקופת המנדט הבריטי, פרק א'").

היחיד הידוע שעבר את המסלול היבשתי-מדברי בשני הכיוונים – לבגדאד ובחזרה לירושלים – ומדובר בפריט נדיר ביותר.

10. מכתב שנשלח מ־Worthing שבאנגליה לבגדאד דרך המסלול היבשתי-מדברי

מכתב שנשלח מ־Worthing לבגדאד בתאריך 3 באפריל 1924. המכתב נושא 3 בולים של 1.5 פני כל אחד. סך הכל 4.5 פני: 1.5 פני לדואר רגיל ועוד 3 פני לדואר היבשתי-מדברי. חותמת מכונה כפולה מבטלת את הבולים. בכתב יד: Overland Haifa-Baghdad. חותמת הגעה Baghdad H.Q. מתאריך 13 APR 24 וחותמת נוספת Baghdad H.Q. Delv מאותו תאריך. המסע ארך עשרה ימים והמסלול המשוער עבר ברכבת דרך חיפה-ביירות-דמשק ומכאן דרך המדבר הסורי-עיראקי בתחנות רוטבה-דמאדי-בגדאד. הדואר לבגדאד דרך המסלול המדברי היווה אלטרנטיבה קצרה יותר בזמן בהשוואה לדואר אווירי קהיר-בגדאד ועל פי מזכר של הדואר הבריטי מ־19 בנובמבר 1923,

8. מכתב שנשלח מחיפה לאבאדאן שבאיראן דרך המסלול היבשתי-מדברי

מכתב שנשלח מחיפה לאבאדאן שבאיראן בתאריך 14 ביוני 1943. המכתב נושא בול של 15 מיל ומוטבעת עליו חותמת צנזורה עיראקית סגולה עם מספר x7. בגב המעטפה חותמת מעבר Baghdad Sorting מתאריך 20 JUN 43 והגעה לאבאדאן בתאריך 23.VI.43 (החותמות מוצגות לצורך ההדגמה בחזית המעטפה). המכתב נשלח למר ליברמן עם c/o – במען של דבר דואר Anglo-Iranian Oil Company. המכתב עם סרט צנזורה מנדטורי מס' KK/36117 מסוג Q17 (M. Sacher). נשלח מחיפה לדמשק ברכבת, משם לבגדאד בדואר היבשתי-מדברי ובהמשך לאבאדאן שבאיראן.

9. מכתב שנשלח מירושלים לבגדאד ונשלח בדואר חוזר ארצה דרך המסלול היבשתי-מדברי

מכתב שנשלח מירושלים לבגדאד בתאריך 27 בינואר 1931 ונשלח בדואר חוזר ארצה. הנמען, משה ווינבלום, עם c/o – במען של דבר דואר – R.A.F. לא נמצא. חותמת ידנית סגולה מציינת זאת 'Unknown' (G&S סוג L34). המכתב נושא בולים בערכים של 7+2x3 מילים. סך הכל 13 מיל תעריף נכון לאותה עת ומבוטל בחותמת ירושלים (x3). בדיו אדומה נרשם 'see over' וגם 'not known'. בגב המעטפה: המכתב הגיע למיין בבגדאד בתאריך 31 JAN 31 וחותמת נוספת מאותו תאריך Baghdad Cantonment (מחנה צבאי). ניסיונות לאתר את הנמען לא צלחו: בנוסף חותמת מתאריך 3 FEB 31 Baghdad Cantonment ומאותו מקום חותמת מתאריך 9 FEB 31 וחותמת Baghdad Sorting. המכתב הועבר ל־D.L.O. (Delivery Letter Office) בגדאד, בתאריך 10 FEB 31 (חותמת ידנית מרובעת סגולה). חותמת נוספת שחורה של D.L.O. בגדאד נושאת תאריך של 18 MAR 31. לאחר 26 ימים הוחתם בבגדאד בחזית המעטפה, בחותמת ידנית סגולה, בערבית ואנגלית: 'Return to Sender'. בגב המעטפה חותמת מלבנית ידנית שחורה באנגלית ובערבית: 'Not Known' וחותמת מלבנית ידנית סגולה: 'Return To Undelivered for the reason stated on'. סיווג G&S L64 בעפרון שחור נרשם: לבגדאד עם הדואר היבשתי-מדברי וחזרה לירושלים בדואר היבשתי-מדברי. זהו המכתב

תגובה

הערות והארות על הקטלוג החדש "מוריה" בעריכתו של יריב האפט

קלמן בר-אילן

המשך לרשימתו של טיבי יניב בגיליון "שביל" מספטמבר 2021, ברצוני להוסיף מספר הערות: הקטלוג מספק אינפורמציה רחבה ומצוינת על בולי ישראל. גם הצבע הכחול של הכיתוב מתאים בהחלט לצבעי דגל המדינה. הכריכה הקשה והעבה מעוטרת יפה מאוד והוא שוקל 1200 גרם.

הקטלוג מכיל חמישה פרקים:

- 1) פרק ראשון: על בולי ישראל, עמודים 16-368.
- 2) פרק שני: בולים מן המניין, עמודים 1-61.
- 3) פרק שלישי: גיליונות חריגים, עמודים 1-37.
- 4) פרק רביעי: הנפקות משותפות, עמודים 1-4.
- 5) פרק חמישי: דאר עברי, דפים 1-29.

עם זאת, הקטלוג אינו מכיל את איגרות האויר והגלויות הרבות שהופיעו וכן את שוברי התשובה הבינלאומיים. אין בקטלוג אינדקס וכאשר רוצים לחפש בול מסוים מתוך "בולים מן המניין", למשל, צריך לדפדף בכל 500 העמודים שהוא מכיל. בכל ראש עמוד מצוינת, בכתיב גדול, השנה 2021, אך מן הראוי היה שבכל ראש עמוד יצוין שם הפרק במקום זה.

לצד קטלוג זה, יריב האפט הוציא 3 קטלוגים נוספים: (1) "הבול שלי"; (2) כל הקונטרסים; (3) תוויות בולים שהם בולי מסד (משרדי דואר ממוסדים) הנקראים גם ATM Automatic Teller Machine. על כל אלה מגיע לו "ישר כוח".

כאשר פותחים את הקטלוג מצד ימין, כמו בעברית, נמצאים מייד בדף 29 המראה צילומי צמדות דאר עברי וכדי להגיע לתחילת ההסבר על בולי דאר עברי, צריך לדפדף אחורה עד לעמוד 8, מייד לאחריו בעמוד 7 ההסבר באנגלית ורק לאחריו ההסבר בעברית. זאת בעיה בודאי הבעיה בקטלוג דרלשוני.

יפה עשה טיבי יניב שרשם את הכתובת של הקטלוג "מוריה" כך שאספנים המעוניינים יוכלו לרכוש אותו במקור. ■

הדרך תארך תשעה ימים. יש לציין שהתעריף הנכון היה צריך להיות 5.5 פני במועד זה. מזכר של הדואר הבריטי מ-18 ביוני 1924 מדגיש זאת במפורש:

"Many letters for Iraq and Palestine continue to be prepaid at the Imperial rate of 1½ d., Instead of at the international rate of 2½ d. for the first ounce, which is the correct rate of postage".

בתרגום חופשי: 'מכתבים רבים לעיראק ופלשתינה ממשיכים להישלח בתעריף אימפריאלי של 1.5 פני במקום תעריף בינלאומי של 2.5 פני'. הסיבה לכאורה לבלבול נבעה מכך שמסוף 1922 עיראק לא הייתה עוד נתונה תחת שלטון מנדטורי בריטי ישיר אלא מונרכיה אוטונומית תחת שלטון המלך פייסל ולפיכך תעריפי הדואר שחלו על עיראק היו התעריפים הבינלאומיים ולא התעריפים התקפים לתחומי הכתר הבריטי. ■

לקריאה נוספת:

1. Overland Mail via the Syro-Iraqi Great Desert/N.J.Collins with Z. Alexander and N. Gladstone, 1990.
2. Overland Mail Baghdad-Haifa Pages/Rainer Fuchs/Internet Web.

סדרות כוללניות

שמואל קלימובסקי

תמונה 2. שני עמודים מתוך האלבום עם בולי ההכתרה.

בשנת 1953, כאשר הוכתרה מלכת אנגליה אליזבת השנייה, קיבלתי מבן משפחה מאנגליה מעטפה ובה כל ההנפקה הכוללנית (Omnibus Issue) של בולי הכתרת המלכה. המדובר ב-106 בולים המציינים את הכתרת המלכה, מ-78 ישויות, מושבות ודומיניונים שהיו חברים בחבר העמים הבריטי (The British Commonwealth). היה זה ההדק שהצית את הדמיון ומאז התפתח האוסף שלי בכיוון זה.

תמונה 1. המעטפה הממוענת אלי מיום שלאחר ההכתרה.

הנפקה כוללנית (Omnibus issue) הוא מונח מעולם הבולאות המגדיר מצב שבו מספר מדינות, לעיתים אף שישים ויותר, מנפיקות יחד בולי זיכרון בנושא משותף. במרבית המקרים, הבולים של אותה הנפקה מעוצבים באופן זהה, למעט שם הישות המנפיקה והערך הנקוב המשתנה בהתאם למדינה לה מיועד הבול. הבולים מונפקים לרוב באותו יום או בהפרש של ימים בודדים זה מזה (ראו דוגמה בתמונה 3).

מאפייני ההנפקה הכוללנית

הרעיון להנפיק בולי זיכרון משותפים צמח מן הנוהג שרווח בתקופה שקדמה למלחמת העולם השנייה ולפיו הדפיסו המעצמות הקולוניאליות במרוכז את הבולים מן המניין עבור המושבות הנשלטות על ידן. מטעמי חיסכון הן נהגו לחזור ולהשתמש באותו עיצוב עבור מושבות רבות תוך שינוי שם המושבה והערך הנקוב.

הנפקה כוללנית מאפיינת מצב בו מדינה קולוניאלית (או קולוניאלית לשעבר) חוברת אל הישויות הקשורות אליה, למשל המושבות המנוהלות על ידה או המושבות לשעבר הממשיכות לקיים עמה קשרים מיוחדים, ומכריזה על הנפקה של בול זיכרון מיוחד לציון אירוע מסוים. המדינה הקולוניאלית היא הקובעת את

תמונה 4. חתונת הכסף של המלך ג'ורג' השישי
(1948; 138 בולים, 68 ישויות).

ההיסטוריה של הנפקות כוללניות

מושבות פורטוגל

פורטוגל הייתה הראשונה מבין המעצמות הקולוניאליות שיזמה בשנת 1898 הנפקה כוללנית של בולים עבור מושבותיה באירופה, באפריקה, בהודו, ובמזרח הרחוק. הבולים הודפסו בלונדון על-ידי חברת וטרלו ובניו.

בשנים שלאחר מכן הדפיסה פורטוגל 23 הנפקות כוללניות נוספות, כשהאחרונה שבהן הונפקה ביום 15 בדצמבר 1973, חודשים ספורים לפני מהפכת הציפורנים שהביאה לשינוי המשטר בפורטוגל ולוויתור על המושבות.

בשנת 1898 הנפיקה פורטוגל סדרה בת שמונה בולים לציון מלאת 400 שנה לגילוי הנתיב הימי להודו על-ידי ואסקו דה גאמה. הייתה זו ההנפקה הכוללנית הראשונה בעולם. בהנפקה זו השתתפו הגורמים הבאים: האיים האזוריים, מקאו, מדיירה, פורטוגל, אפריקה הפורטוגלית, קונגו הפורטוגלית, הודו הפורטוגלית, סאו טומה ופרינסיפה, טימור.

בשנת 1925 הונפקה סדרה בת שלושה בולים שהוקדשה לזכר של המרקז דה פומבל (האיש החזק בממשל הפורטוגלי במאה ה-18). בולים אלו שימשו כבולי מס דואר וכבולי דמי דואר. בהנפקה זו השתתפו 12 מושבות של האימפריה הפורטוגלית, מספר שיא של משתתפות בהנפקות הכוללניות של פורטוגל.

נושא ההנפקה ואת אופן עיצוב הבולים, והיא הדואגת להדפיס אותם במרוכז בבית דפוס שבשליטתה.

לאורך השנים התקיימו, ועדיין מתקיימים, מצבים בהם מספר ישויות מנפיקות ומכניסות לשימוש בשטחן בולים בעלי עיצוב זהה או דומה, אולם מרבית המקרים האלו, אינם נחשבים להנפקה כוללנית אלא ל"הנפקה משותפת" (Joint Issue). להלן שתי אפשרויות להנפקה משותפת:

1. בחלק מן המקרים המדובר בהנפקה משותפת שחברות בה מספר מדינות (שתיים או יותר) החותמות על הסכם המגדיר את פרטי ההנפקה, את הנושא המשותף ואת העיצוב של הבול שיונפק.
2. מדינות החברות בארגון בינלאומי דוגמת האיחוד האירופי, האו"ם או אופ"ק נוהגות מעת לעת להכריז על נושא משותף לבול שאותו ינפיקו חברות הארגון בזמן החופשי במהלך אותה שנה. העיצוב יהיה שונה ויקבע על-ידי כל מדינה.

עיצוב הבולים בהנפקה כוללנית

כאמור, בולים מונפקים במסגרת הנפקה כוללנית יהיו בעלי עיצוב זהה או דומה מאוד. לעיתים, בעיקר עקב שיקולים מסחריים, נהוג לצרף למניין הבולים שהונפקו בהנפקה המשותפת גם בולים הנראים מעט שונה, ואשר הונפקו על-ידי מדינות שלא היו חלק מן ההסכם המקורי של ההנפקה אלא חברו אליה והכינו גם הן בולים הקשורים לנושא ההנפקה הכוללנית.

דוגמאות להנפקה כוללנית

כל הדוגמאות להלן יהיו מהנפקות של "חבר העמים הבריטי" ובאופן טבעי האירועים יהיו בעיקר בנושאים המתייחסים לבית המלוכה ולאירועים מטעם חבר העמים.

תמונה 3. סדרת ה"ניצחון" (Victory) לאחר סיום מלחמת העולם השנייה
(1946; 164 בולים, 62 ישויות).

מושבות צרפת

האימפריה הצרפתית יזמה את ההנפקה הכוללנית הראשונה שלה בשנת 1931, כאשר הפיצה סדרת בולים שהוקדשה לתערוכה הקולוניאלית בקרב 26 ממושבותיה. צרפת עצמה לא השתתפה בהנפקה הזו, כמו גם בכל יתר ההנפקות הכוללניות שיזמה: התערוכה הבינלאומית בפריז (1937), פייר ומארי קירי (1938) וכו'.

מושבות בריטניה

האימפריה הבריטית רחבת הידיים ביצעה את ההנפקה הכוללנית הראשונה שלה בשנת 1935, לרגל חגיגות יובל הכסף למלכותו של המלך ג'ורג' ה-5. הרעיון שהחל בשנת 1935 סיפק דפוס ובסיס להנפקתן של סדרות לציון אירועים ממלכתיים ואחרים במהלך 86 השנים האחרונות, והביא אינספור אספנים לתחביב האיסוף של סדרות כוללניות. בהנפקה זו, (1935) ובכל אחת מן ההנפקות שבאו בעקבותיה, השתתפו עשרות מושבות ודומיניונים (מושבות-כתר) ששיקפו את היקפה העצום של האימפריה. ההנפקה הגדולה האחרונה התבצעה בשנת 1953 לציון הכתרתה של המלכה אליזבת ה-2, ולאחר מכן הצטמצמה רשימת המושבות שנכללו בכל הנפקה.

להלן רשימת ההנפקות הראשונות: יובל הכסף לכהונתו של המלך ג'ורג' ה-5 (1935), הכתרת המלך ג'ורג' ה-6 (1937), ה"ניצחון" (Victory) לציון סיום מלחמת העולם השנייה (1945-46), חתונת הכסף של המלך ג'ורג' ה-6 (1948), איגוד הדואר הבינלאומי (1949), הכתרת המלכה אליזבת ה-2 (1953). עד שנת 2012 הונפקו על-ידי בריטניה וחבר העמים הבריטי כ-50 סדרות כוללניות.

נושאי ההנפקות, ברובן קשורים עם אירועים של בית המלוכה והממלכה. למשל ימי הולדת של המלכה והמלכה האם, ימי השנה לעלייתה לכס המלוכה, חתונות הנסיכים צ'ארלס ודיאנה וילדיה האחרים של המלכה. לידת הנסיך ויליאם, יום הולדתה ה-21 של הנסיכה דיאנה וכן הנפקה להנצחתה לאחר מותה.

נושאים אחרים של הנפקות כוללניות הקשורות לחבר העמים הבריטי, לדוגמה: ציון הניצחון במלחמת העולם השנייה (1946), הקץ לרעב (1963), הצלב האדום הבינלאומי (1963), הנפקה להנצחתו של וינסטון צ'רציל 1964-5, כנסים וציוני דרך של איגודי דואר ותקשורת ועוד.

לא כל הנפקה בנושא מסוים הנראית כהנפקה כוללנית היא כזו. דוגמה לכך היא הנפקה משנת 1974 לכבוד 100 שנה להולדתו של וינסטון צ'רציל. כ-31 ישויות מחבר העמים הנפיקו בולים בנושא, אך הסדרה לא נרשמה ולא הוכרזה כ"כוללנית" בשום קטלוג. כל ישות שמרה על עיצוב משלה ורק מספר קווים מנחים כלליים הופכים את הסדרה להנפקה משותפת.

ההנפקה האחרונה הידועה לי היא משנת 2012 והיא הונפקה לכבוד 60 שנה לעלייתה לכס המלוכה ולהכתרתה של המלכה אליזבת השנייה (Diamond Accession and Coronation). הנפקה זו כללה כ-18 ישויות בלבד.

לפניהם מספר דוגמאות של סדרות כוללניות המצויות באוסף שלי:

תמונה 5. הסדרה הגדולה ביותר מבחינת כמות הבולים: איגוד הדואר הבינלאומי (1949; 310 בולים, 76 ישויות).

הסדרה הגדולה ביותר מבחינת כמות הישויות: הכתרת המלכה אליזבת השנייה (1953; 106 בולים, 78 ישויות; ראו תמונה 2).

הסדרה הקטנה ביותר: ביקור המלכה (Royal Visit; 1953-4; 13 בולים, 10 ישויות).

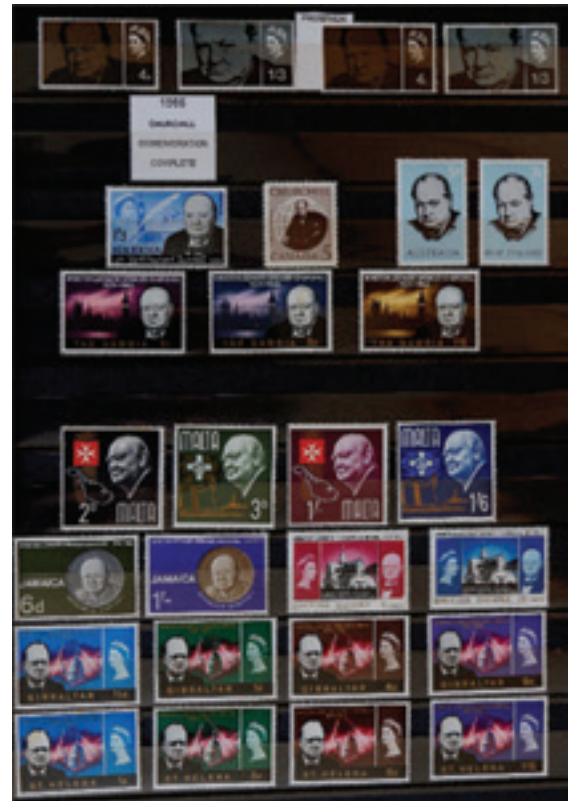

תמונה 6. יובל הכסף לכהונתו של המלך ג'ורג' ה-5 (1935). זו הסדרה הכוללנית הראשונה שהונפקה על-ידי האימפריה הבריטית.

תמונה 8. 100 שנים להקמת הצלב האדום הבינלאומי (1963).

לצד דוגמאות אלה, כולל האוסף דוגמאות נוספות של סדרות כוללניות כדלקמן: סדרה לציון הכתרתו של המלך ג'ורג' השישי (1937), סדרת "הקץ לרעב" (Freedom from Hunger; 1963), יובל הזהב – 50 שנה לעליית המלכה אליזבת השנייה לכס המלוכה (2002), 50 שנה להכתרתה של המלכה אליזבת השנייה (2003), ימי הולדת מלכותיים – 70 לנסיך פיליפ ו-65 למלכה אליזבת השנייה (1991), יום הולדת 100 של המלכה האם (2000), 60 שנה לעליית המלכה אליזבת השנייה לכס המלוכה (2012), נישואי דיאנה עם הנסיך צ'רלס (1981).

הנסיכה דיאנה – נסיכת ויילס

העניין הרב שהתעורר סביב פרשות חייה ומותה של הנסיכה הביא לכך שבתקופה קצרה של כשנתיים הונפקו לכבוד אותם אירועים 3 סדרות כוללניות עוד לפני מותה: נישואיה לנסיך צ'רלס (1981), יום הולדתה ה-21 (1982), הולדת בנה הראשון הנסיך ויליאם (1982). העניין הרב סביב דיאנה נבע בעיקר מכך שהיא זו שאמורה הייתה ללדת את אחד המלכים הבאים של אנגליה.

למרות הגירושין המתוקשרים והיחסים הסבוכים שניהלה עם בית המלוכה, לא יכול היה שירות הדואר המלכותי, שאחראי להנפקות הבולים, להתעלם ממותה הטרגי של הנסיכה, שהייתה למרות הכל "אם המלך העתידי", ולאחר מותה הונפקה סדרה כוללנית נוספת להנצחתה.

תמונה 7. הנפקה להנצחת וינסטון צ'רציל בשנת פטירתו (1964-65).

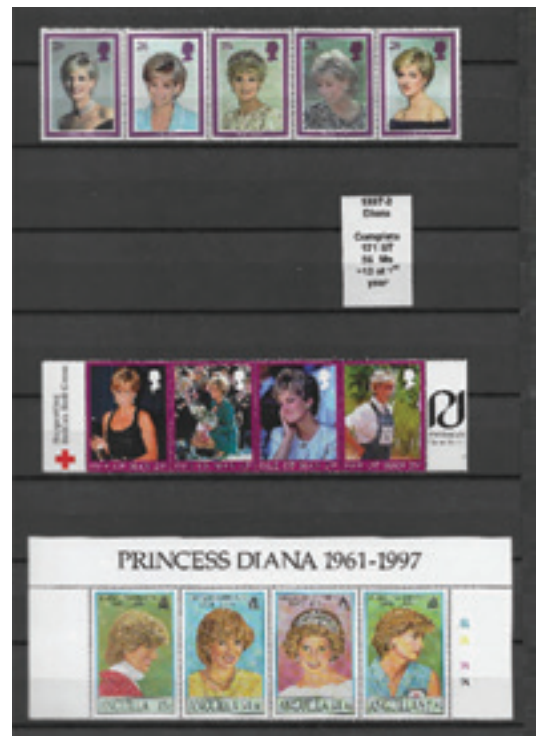

סיכום

האיסוף והעיסוק בסדרות כוללניות מרתק המוני אספנים ברחבי העולם. הטיפול והחקירה בנושא מלמד רבות אודות נושאים המשותפים למדינות או ישויות רבות ועל הקשרים ביניהן. גם העניין בגרפיקה הכרוכה בסדרות אלה מעניין ומספק חומר למחשבה ולהעמקה כאשר הכללים מוכתבים בהתאם להסכמים שבין המשתתפים בהנפקת הסדרות.

יש מדינות נוספות המנפיקות בולים באותם הנושאים ותאריכים, בעלות עניין ו/או רוצות להיות נספחות להנפקה. לדוגמה: נושאים כמו הצלב האדום, הקץ לרעב (לרבות בול ישראלי שהונפק באותה שנה, 1963), תנועת הצופים, אישים וכיוצא באלה, אך הנפקות אלה אינן במסגרת של סדרות כוללניות.

הפרטים אודות הסדרות הכוללניות מפורסמים בחלק מהקטלוגים הרלוונטיים וכן קיימות חנויות אינטרנטיות המתמחות בנושא הסדרות הכוללניות. ■

תמונה 9. הנצחת הנסיכה דיאנה לאחר מותה (1997-8).

בקשה להתקבל כחבר בהתאחדות בולאי ישראל

אני החתום מטה מבקש בזה לקבלני כחבר/ה בעמותת התאחדות בולאי ישראל ומתחייב בזה לציית לתקנות ולהחלטות העמותה, הועד הפועל וההנהלה. אני מצהירה כי אני אזרחית/ישראלית ו/או תושב/ת ישראל ובוגר/ת. אני מתחייב לשלם את דמי החבר המגיעים ממני במועדם כל זמן חברותי בעמותה, אלא אם כן אחליט לפרוש מן העמותה מכל סיבה שהיא, ואז אודיע על כך בכתב להנהלת העמותה.

שם: _____ ת' לידה: _____ ת.י: _____
 מנען – רח' מס' בית, ישוב, מיקוד: _____
 כתובת למשלוח דואר: _____
 טלפון בבית: _____ נייד: _____ דוא"ל: _____
 תאריך: _____ חתימה: _____

החלטת ההנהלה:

הוחלט לקבל/לדחות את הבקשה להצטרפות בישיבת הנהלה מיום _____ בשם העמותה _____

דמי חבר לשנה: 100 ₪

דמי חבר לשנתיים: 180 ₪ ושי בולאי בשווי של 50 ₪

דמי חבר לשלוש שנים: 270 ₪ ושי בולאי בשווי של 75 ₪

התאחדות בולאי ישראל ת.ד. 3301 תל אביב, 6103201.
 טלפון: 03-6295547, פקס: 03-5259716, דוא"ל: misrad-ipf@013net.net

תמונה 2: (מימין לשמאל) לס גלסמן, קוסטס חזאפס, אדי לייבו, יצחק ברק.

תערוכת NOTOS2021 יחד עם הקומיסרים, השופטים והאספנים מתעקשים לוודא שהבולאות, התחביב היקר ללב כולם, לא יקבל "חותמת ביטול" סופית.

מילת סיום לוועדה המארגנת של NOTOS2021 – מילים לא תוכלנה לבטא את הערכתי הכנה על התערוכה הנהדרת והמוצלחת שארגנתם, שתיוותר בזכרוני תמיד. תודה רבה, אפחריסטו. ■

אוספים של מסגרת בודדת:

לס גלסמן, "תולדות הדואר הקדם-בולאי של ירושלים" (אגף: תולדות הדואר) – 85 נקודות.
מאיר קוסוי, "צנזורה על דואר דברי דפוס זרים בסנקט פטרבורג/ פטרוגרד, 1876-1917" (אגף: תולדות הדואר) – 82 נקודות.
לס גלסמן, "היסטוריה כלכלית של היהודים בגרמניה, 1800-1940" (אגף: בולאות פתוחה) – 76 נקודות.
גנדי ברמן, "דרכי תשלום עבור משלוח דואר באוקראינה, 1991-1996" (אגף: תולדות הדואר) – 73 נקודות.
לס גלסמן, "דואר אוויר של חברת מוזמביק" (אגף: בולאות דואר אוויר) – 67 נקודות.

הפרס המיוחד שנתרם על ידי התאחדות בולאי ישראל, מודל של העיר ירושלים, הוענק ללואה פיקאר-בורנוויל מצרפת על התצוגה עטורת הפרסים שלו, "לראות ללא עיניים". כאות לידידות הקרובה בין הצדדים, העניקה התאחדות בולאי ישראל מודל דומה של העיר ירושלים להתאחדות הבולאים של יוון (ר' תמונה 2).
כיום, כשהדואר האלקטרוני והרשתות החברתיות הפכו להיות אמצעי התקשורת העיקריים, בולי הדואר המיושנים נראים כמו שרידים מן העבר. על אף המגמה הזו, המארגנים המסורים של

בולי תל אביב (י. צחור) בע"מ

TEL-AVIV STAMPS (Y. TSACHOR) LTD.

מכירה על פי הצעות מחיר בכתב (Mail Auction)

מוקדמים * מנדט * מנהלת העם * דאר עברי
ישראל * חו"ל * יודאיקה * גלויות * ספרים

קטלוג מאוייר חינם

Web: telavivstamps.com • E-Mail: tastps@gmail.com

ת.ד. 16218 תל אביב, טלפון: 03-5226294, פקס: 03-5245088

בולי שוויון לא כל כך שוויוניים

עידן בריר

שירות הדואר הספרדי (Correos de España) מצא עצמו בחודשים האחרונים בסערה רבתי שבה הואשם בגזענות ובאפליית שחורים. הסערה החלה בעקבות הנפקתו של גיליון בולים שמאחוריו לא היו אלא כוונות טובות. בסוף מאי 2021 הנפיק הדואר הספרדי גיליון מיוחד לרגל "חודש הגיוון האירופי" ובמלאת שנה להריגתו של ג'ורג' פלויד במיניאפוליס. הגיליון נקרא "בולי שוויון" והתנוסס עליו הכיתוב באנגלית Equality stamps. הגיליון כלל ארבעה בולים מסודרים לפי ערך עולה מימין לשמאל: הבול הימני שחור על רקע רצועת עור שחורה וערכו 0.70 יורו; הבול השני מימין חום על רקע רצועת עור חומה וערכו 0.80 יורו; הבול השני משמאל בצבע חום בהיר על רקע רצועת עור בצבע דומה וערכו 1.50 יורו; והבול השמאלי בגוון עור בהיר על רקע רצועת עור בצבע דומה וערכו 1.60 יורו.

בהצהרתו לעיתונות על ההאשמות בגזענות ואף סירב לומר אם הפסקתו של הקמפיין והפסקת מכירת הגיליונות קשורות לביקורת שהושמעה על השירות. הוא הסתפק באמירה כי "שירות הדואר הוא חברה המתנגדת לגזענות".

מאליו מובן כי הגיליונות, שהועמדו למכירה משך שלושה ימים בלבד בטרם הופסקה הפצתם, הפכו לפריט מבוקש בקרב אספנים. באתרי המכירות באינטרנט נמכרים גיליונות כאלה, שערכם המקורי היה 4.60 יורו, במחירים של 400 יורו ויותר. ■

שירות הדואר הציג את הגיליון החדש בציוץ בטוויטר שבו נאמר כך: "העולם אומר די. הגיע הזמן לצייר קו ברור בחול. מיליונים יצאו לרחובות כדי לגנות אפליה על רקע גזעי, ושירות הדואר הספרדי מבקש לתרום את חלקו". בסרטון המוצג בציוץ, בקולו של הראפר הספרדי המפורסם אל צ'וז'ין (דומינגו אנחאגה מורנו), נאמר כי הבולים מבקשים "לשקף מציאות לא־צודקת וכאובה שאסור שתתקיים לעולם. ישנם אנשים הסבורים שערכו של אדם תלוי בצבע העור שלו. זו הסיבה שלבולים אלה יש ערך שונה התלוי בצבע העור שאותו הם מייצגים – ככל שהבול כהה יותר, כך ערכו נמוך יותר. משמעות הדבר היא שתצטרך יותר בולים שחורים מאשר לבנים כדי לשלוח את דברי הדואר שלך. כך, כל מכתב וכל חבילה יהפכו להיות שיקוף של אי הצדק שיוצרת הגזענות".

אולם כוונות טובות לחוד והתקבלות בציבור לחוד. זמן קצר לאחר פרסום הציוץ וחשיפת הגיליון החדש עלו קולות ביקורת חריפים על פרסום הגיליון שבו זוכה הצבע השחור לערך הנמוך ביותר ואילו הצבע הלבן לערך הגבוה ביותר. בטוויטר, מיהרו מגיבים לגנות את הצעד חסר הרגישות של שירות הדואר ועד מהרה יצאה המחאה מן הרשת ואל קולות המבקרים בטוויטר הצטרפו גם קולות של פעילים ספרדים שתהו באשר לשיקול הדעת שניצב מאחורי ההנפקה המשיגה מטרה הפוכה לגמרי ממטרתה המקורית וקראו לבטל לאלתר את הנפקת הגיליון. בולט מכולם היה ההיסטוריון הספרדי שחור העור אנטוני טואסיה (Toasijé), המכהן כנשיא המועצה למניעת אפליה גזעית או אתנית של ממשלת ספרד, שהגיב בציוץ משל עצמו בטוויטר ואמר כי "קמפיין שמקומם את אלה שעליהם הוא מתיימר להגן הוא לעולם שגוי". טואסיה קרא לשירות הדואר לבטל את הקמפיין ולגרס את כל הגיליונות.

חרף הכוונות הטובות והניסיון להצדיק את הערכים הנקובים של הבולים באמירה אידיאולוגית, ב־28 במאי, שלושה ימים בלבד מפרסום ההנפקה, הודיע שירות הדואר כי הוא מבטל את הקמפיין ומפסיק למכור את הבולים השנויים במחלוקת. דובר שירות הדואר, שהודיע על הפסקתה המיידית של מכירת הגיליונות, סירב להגיב

NEGEV HOLYLAND STAMPS

- מתקיימות מכירות פומביות פעמיים בשנה
- המעוניין בקטלוג מתבקש לפנות אלינו
- מעוניינים תמיד בחומר למכירות פומביות או לקניה

- ISRAEL, INTERIM, BRITISH MANDATE, OTTOMAN PERIOD, JUDAICA
- AUCTION ARE HELD TWICE A YEAR

Please write for a catalogue
Ask about special low vendor commission rates.

P.O.Box 8101 — TRENTON NJ 08650 USA
E-mail: LEADSTAMP@VERIZON.NET
Phone: 609-456-9508

עדכון קטלוג בולי ישראל

הנפקת נובמבר 2021

הטבלאות המלוות את הסדרות מחולקות לשש עמודות על פי הסדר הבא מימין לשמאל: המספר הקטלוגי של הבול, הערך הנקוב של הבול, מחיר בול לא חתום עם שובל, מחיר בול לא חתום ללא שובל, מחיר בול חתום ללא שובל.

30/11/2021

מפלים בישראל WATERFALLS IN ISRAEL

בישראל הדלה במים, מצויים כמה מפלים צנועים ויפים. בהשוואה למפלים בעולם, מפלי ישראל הם רק קילוח עדין של מים הצונחים ממדרגת סלע, אך הם מרחיבי עין ולב, וכל אחד מהם הוא מוקד משיכה למבקרים. מפל המים הגבוה בישראל נמצא בנחל קדם, נחל אכזב שזורם רק באירועי שיטפון קצרים במדבר יהודה. מפל נחל קדם צונח מגובה 330 מטרים בשעת שיטפון.

1.30	5.00	5.00	5.00	ש"ח 2.50	2644
1.30	5.00	5.00	5.00	ש"ח 2.50	2645
2.60	10.00	10.00	10.00	ש"ח 5.00	סה"כ
		12.00			✉

2.50	10.00	10.00	10.00	ש"ח 5.00	2641
3.70	14.60	14.60	14.60	ש"ח 7.30	2642
4.20	16.80	16.80	16.80	ש"ח 8.40	2643
10.40	41.40	41.40	41.40	ש"ח 20.70	סה"כ
		43.40			✉

הוקרה ללוחמים במגפת הקורונה WITH THANKS TO ALL THOSE FIGHTING COVID-19

"נגיף הקורונה מזן SARS-CoV-2 התגלה בסין בדצמבר 2019, ובפברואר 2020 התפשט במהירות בכל רחבי העולם. החולה המאומת הראשון בישראל נרשם ב-21 בפברואר 2020. אני מבקש להודות למדענים הגאונים שפיתחו את החיסון הזה במהירות שיא". מדברי ראש הממשלה לשעבר בנימין נתניהו, 6 ביוני 2021.

2.50	10.00	10.00	10.00	ש"ח 5.00	2646
		12.00			✉

בולי אומנות הציור בפה וברגל MOUTH AND FOOT PAINTING

אומנים המציירים בעזרת הפה או הרגל הם קבוצה מגוונת וייחודית של אנשים נכים היוצרים את המציאות של עצמם בעזרת הציור, האומנות והיצירה. הציור בפה או ברגל הינו חלק מתהליך שיקומי עבור אנשים שאינם יכולים להשתמש בידיהם על מנת לצייר. לכל אומן סיפור אישי וייחודי המוביל אותו לבטא את עצמו ואת חלומותיו ותשוקותיו דרך צבע ומכחול.

תוויות ביול

25/11/2021

תווית דוארמט - חג המולד
ATM POSTAGE LABEL - CHRISTMAS NOEL

8.00	2.50 ש"ח	140 תב

הנפקה משותפת ישראל-צ'כיה JOINT ISSUE ISRAEL-CZECH REPUBLIC

"לעיתים קרובות אני נשאל מה הופך את יחסי צ'כיה-ישראל ליחסים כה טובים ומהו המקור לחיבה ההדדית בין שני העמים. תשובות רבות לשאלות אלו, ויש אף שיאמרו שקשר מסתורי מלווה את הצ'כים והיהודים זה דורות וגלגולים רבים".
- דניאל מרון, שגריר ישראל בפראג.

3.30	13.00	13.00	13.00	6.50 ש"ח	2647
		15.00			✉

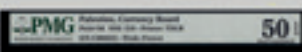

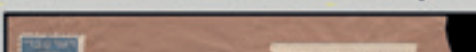
Romano House of Stamp Sales Ltd.

רומנו בית מכירות בולים בע"מ

מכירות פומביות של: בולים, מעטפות, גלויות, אוטוגרפים, שטרות ומטבעות ישראל והעולם, יודאיקה ושואה. יבואן בלעדי לאביזרי ואלבומי "LINDNER" גרמניה

כתובתינו: דיזינגוף סנטר, תל אביב קומה 2 חנות מס': B-245
ת.ד. 23274 תל אביב, מיקוד: 61231
שעות פתיחה: א-ה: 9:30-15:00, ו': 9:30-19:00
Website: www.romanoauctions.com
Email: Romanostamps@gmail.com
טלפון: 03-5250119
טלפון/פקס: 03- 5282790

30/11/2021
חותמת יום ההופעה
מפלים בישראל

30/11/2021
חותמת יום ההופעה
בזקרה ללוחמים במגפת הקורונה

05/09/2021
חותמת אירוע
100 שנה לנתיבי ישראל

25/11/2021
חותמת יום ההופעה
חג המולד 2021

30/11/2021
חותמת יום ההופעה
אומנות הציור בפה וברגל

30/11/2021
חותמת יום ההופעה
הנפקה משותפת ישראל-צ'כיה

הספרייה הבולאית של התאחדות בולאי ישראל

פתוחה בימי חמישי בין השעות 09:00-16:00.
לחברי ההתאחדות – השאלת ספרים, קטלוגים, מגזינים וצילומי תצוגות.
לקהל הרחב – עיון במקום.

רח' אבן גבירול 39, תל אביב, קומה א', טל': 03-6295547

איל"ת - אגודה ישראלית לבולאות תימאטית Ayelet - The Israeli Association for Thematic Philately

איל"ת היא עמותה המאגדת בולאים מכל הארץ, האוספים בולים ודברי דואר על פי נושא.

* חברי איל"ת מקבלים את פרסומי האגודה:

<< חוברת **"נושאון"** - יצאת לאור ארבע פעמים בשנה. במידע בולאי על אספנות נושאית, נושאי איסוף וחומר בולאי;
<< עיתון **"שובל"** של התאחדות בולאי ישראל.

ranb2000.wix.com/ayelet

* מפגשי חברים והרצאות פעם בחודש.
* מכירות פומביות לחברי האגודה בלבד.
* הדרכה וסייע מקצועי לתצוגה בתערוכות בולים בארץ ובח"ל.
* הזכות להנות משירותי הספרייה הבולאית העשירה של התאחדות בולאי ישראל.

ניתן לקרוא חומר נוסף באתר איל"ת בכתובת הבאה או באמצעות QR-Code:

בולי כחול לבן

Blue White Stamps

קונה, מוכר, מחליף, מכירה פומבית, אביזרים, בולים, מטבעות ושטרות.

רח' המלך ג'ורג' 6 (ירידה מאלנבי), ת.ד. 23257 תל-אביב 61231
טל': 03-5281023, 03-5015496, פקס: 03-6521145, נייד: 050-7858613
Email: sherman77@013.net.il

יריב האפט Yariv Haft

נייד: 050-9899098 Mobile:

קונה ומוכר בולי ישראל
Buying & Selling Israel Stamps

ת.ד. 33320 חיפה 33213 P.O.Box 33320 Haifa
e-mail: lotsofstamps1@yahoo.com דוא"ל:

בולי גלעדי

בולי ישראל, חו"ל, נושאים ויודאיקה,
בולי הרשות הפלסטינית

מבצע אלבום 30 דף שורות שקופות רקע שחור
LEUCHTTURM תוצרת גרמניה

יבואן פסי HAWID

רח' אלנבי 76 ת"א קומה ב' טל': 03-5163871, ת.ד. 3059 תל אביב 6103001
טלפון סלולארי: 054-5390225; אימייל: giladistamps@gmail.com

מרכז הבולים

מתמחים במוקדמים, מנדט, מנהלת העם
ובולי ישראל, טעויות, תוויות מכל הסוגים,
זרחנים בולי חו"ל לפי חלוקה למדינות ונושאים
נציג בלעדי של DAVO-MICHEL

אלנבי 94 תל-אביב (במרתף)
טל': 03-5605755, פקס: 03-5605430, נייד: 050-6555370
email: stamps.center@gmail.com

ולדי פיש – קונגרס הבולאים

הערכת שווי אוספי בולים, שטרות ומטבעות קנייה ומכירה
הערכת שווי ללא עלות בבית הלקוח

טלפון: 054-6511897

רחוב החלוצים 18 תל-אביב

Email: fishstamps1988@gmail.com

אליק רינק

בולים ומטבעות
קונה ומוכר

רח' הס 4 פינת אלנבי 35, ת"א ת.ד. 3554,
טל': 03-6297192, פקס: 03-5255131,
מען: 03-5227922, נייד: 052-2502963
דוא"ל: rinekstamps@gmail.com

Alexander Kvetney

Collector
Stamps, Postcards, Covers,
Documents, Judaica, Coins. Etc.
Free appraisal

Tel: 054-7224409

Email: tasp_2006@hotmail.com

מוטי ברש בולי דיזינגוף

בולים – ישראל וחו"ל – מכירה, קניה, הערכה
מטבעות ושטרות אלבומים ואביזרים
המבחר הגדול בארץ!!

דיזינגוף סנטר ת"א חנות 224,
טל' /פקס: 03-5251552, נייד: 052-8310228
דוא"ל: motib51@smile.net.il

תודה על תרומת בולים לנוער

■ דורון אהרנסון – לזכרו של אהרון אהרנסון ז"ל
■ בני גדרון ורפי – לזכרו של יעקב גרד ווהל ז"ל
■ יהב אייזנר – לזכרו של אברהם גילאל ז"ל

■ נינה סימון – לזכר אמה, אדית סימון ז"ל
■ עופר דהב – לזכרו של אביו, צביקה דהב ז"ל
■ יוחנן מירז
■ קלמן בר אילן
■ כץ יוסף

■ אביאל סטולר
■ שלמה ודינה בציא
■ אורית בן אריה – לזכר יצחק בן אריה ז"ל
■ עמירם ון-קלטון
■ ישראל ברנפלד – לזכרו של חיים ברנפלד ז"ל

תמונות מכנס יום הבולאות

30 בנובמבר 2021, מלון "רנסנס", תל אביב

